

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-6LSZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

2100 évvel ezelőtt

fellobbant hősi küzdelem fényét idézik chanukka lángjai. Hirdetik az örök igazságot, hogy a hit nem a passzív lemondás fájdalmas megdicsőülésében éri el teljességét, hanem tudja és meri kezébe venni a kardot is — nem hogy más hitet leigázzon, hanem hogy magát az elnyomástól megvédelmezze. A hit harcosai, a Makkabeusok, nem önmagáért vállalják az erőszak eszközeit, hanem mert hitük erős főlvenni a harcot az erőszak ellen is, az egyetlen módon, mellyel az erőszakra felelni lehet. Tragikus szükségessége a világnak, hogy a hitnek, mely az élet megszentelését s az élet szentségét hirdeti még a gyilkos fegyvert is meg kell ragadnia, nem hogy magát megszüntesse, hanem hogy magát igazolja.

Hiszünk a történelem isteni rendelkezésében, hogy az erőszak eszközeinek egyszer el kell tűnniök a népek életéből. A Chanukka lángjai akkor is ragyogni fognak, s akkor ragyognak majd legékebben. Mert ezek a lángok békét hirdetnek, „háborút a háború ellen,” nem az erőszak és elnyomás háborúját. Azt hirdetik, hogy a hitnek, mely tiszta akar lenni, erősnek is kell maradnia.

Erős hitre van szüksége a mostani zsidóságnak is. Az a kétezerszáz év előtti zsidó fiatalság tudta, hogy hitének fennmaradásáról és történeti igazolásáról van szó. Vajon tudja ezt a ma zsidó ifjúsága is? Tudja-e, hogy a léteért és hite fennmaradásáért vívott mostani harcban — ebben a harcban, melyet a szellem és az erkölcs feyvereivel kell megvívnia — a zsidóság egész örökségét kell a pusztulástól megmentenie? Tudja azt is, hogy ebben a harcban szellemi és erkölcsi feyverzetének maulatlan tisztasága az egyetlen menekvés?

A Chanukka lángjainak tisztán kell ma is lobogniok. A zsidó ifjúság hitének mécsese egy hatalmas, tragikus fenségében tiszta és szeplőtelen örökség világosságát hirdesse...

Chanukka-lángok

Irta: Dr. Kriszhaber Adolf, a budai izr. hitközség elnöke

Gyermekekori emlékek rajzanak lelki szemeim előtt, amelyekből apró kis lángocskák villannak elő. Nem ezüst, vagy arany menórákból villannak, hanem apró kis gyertyaszálacskákból, vagy pedig dióhéjba öntött — olajba mártott apró belekből. Mégis oly szépek, oly kedvesek, oly szívhezszóloák voltak, hogy élemedet korban is melegség járja át szívetem, ha reájuk gondolok. Mikor ott álltunk mi gyerekek nyolcan körülötte és hallgattuk az apának melódikus hangját, mikor elénekelte a moaz cur himnuszát és mi együtt énekeljük különféle hangokon vele, valóban ez volt az égből való hang, amely boldogsággal töltötte el a szülői házat, mert az ősi melódiák hangzottak el ajkainkról — mintegy figyelmzettetésül, hogy ez nem egyszerű szertartás, hanem égi figyelmzettetés, égi újmutatás az ösök dicsőségére. Azoknak az ösöknek a dicsőítésére, kik évezredekkel ezelőtt életüket áldozták fel hitükért, síkra szálltak a betolakodó idegenek ellen és bár az idegenek túlnyomó többségben voltak, néhány elszánt bátor vitéz az egész megriadt ősi nemzetséget nagyszerű erővel ruházta fel Istenre való hivatkozással, hogy ne engedje apái földjét elrabolni és helytálljon azért a szentélyért, amelyet annak idején a világ egyik csodájának ismertek el: Salamon templomának megvédéséért.

Az elszánt csapat nem aranyért, nem hataloméért, nem dicsőségért állt ki a túlnyomó többséggel szemben, hanem csak az Egyetlen Egy nevének dicsőségéért és hitének évezredekre való megvédéséért. Ez a szentséges, belső tüztől áthatott erős elhatározás, ez adott erőt nekik arra az ellentállásra, amely még az ellenséget is bálumatra készítette és minthogy az ellenségben nem volt meg az Egy Isten tudata,

pogány hittel, megrettenve visszavonultak.

Mikor elmentek, a hősöknek nem az volt a főtürekvésük, hogy szemkáprázató diadalmenetet tartsanak az ellen-séges foglyoknak megalázató felvonultatásával, a zsákmányok harácsolásával, hanem legfőbb gondjuk az volt, hogy a megszentésgtelenített templomot megtisztítsák a pogány szennytől és visszaállítsák az Isten tiszteletére.

A megtisztított templomot fel akarták avatni, de nem találtak szentelt olajat többet, mint egy kis korsóra való. De ez a kis korsó olaj elegendő volt arra, hogy amíg az új szentelt olaj elkészült, — Isten dicsőségére és szolgálatára legyen s 8 napon át égett, ami valóságos csoda volt és Isten jelenék tekintetett, mert azt látták ebből, hogy Isten felszentelt népét a legnagyobb szerencsétlenségben sem hagyja el és mihelyt igaz megtérést lát, népét felemeli a nyomorúságból.

Ennek emléke a Chanukka. És évezredekben keresztül ez a sokat hányatott nép, melyet Izraelnek neveznek, nem felejtette el a visszamaradt korsó olajnak szentséges történetét, búvósságát és erejét, ez a szentelt olaj képezte Izrael ősi isteni hitét, bizalmát és reménységét, ez ad neki erőt minden hányattatás közepette, ez biztatja arra, hogy soha ne csüggedjen, hanem az Egyetlen Egybe helyezze reménységét és attól várja nyomorúsága megszűntetését. Ezek a Chanukka-lángok soha nem lesznek időszerűtlének, hanem mindig előállanak akkor, ha Izrael népét veszély fenyegeti. Ezek égi jelek, melyek bennünket visszatartanak a kétségbeeséstől, új erővel látnak el bennünket akkor, mikor újabb elnyomatások mutatkoznak körülöttünk, mikor a népek tengerében új vihar keletkezik és elnyeléssel fenyegeti azt a szerénv bárkát, amelybe Izrael menekül. Isteni

csodának újabb és újabb forrása ez, mely arra int bennünket, hogy a régi ősök által megszentelt hagyományokat soha el ne felejtjük, hanem újra és újra feltámasszuk azokat, ragaszkodjunk hozzájuk, mint elpusztíthatatlan erőkhöz, mert ezek adják meg nekünk a lelki megnyugvást, a vigaszt és reménységet, hogy semmi körülmények között nem kell attól tartanunk, hogy a népek tengerében elveszünk. Ez erősít bennünket és biztat ellentállásra, ha túlerővel is állunk szemben, mert velünk van az Egyetlen Egy, ki megtisz-

telt bennünket az ő Tórájával; reánk bízta azt örökségül, amely mindenkor megvéd bennünket a hitelenségétől és visszatérít bennünket, ha netán megtárorodnánk és elhagyni készülünk azt a szentséges oltárt, melyen őseink — dédapáink és apáink ihletett szívvel, áldoztak az Ő szentséges Nevének.

Ezért üdvözöljük ujjongó szívvel a visszatérő emléknapot; gyújtjuk meg bizakodással a chanuka-lángot és énekeljük malaszittal teljes szívvel azt a himnuszt, mely balsamként hat a háborgó szívre: „Moauz cur iesuoszi.”

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

Romániában, Lengyelországban

napirenden vannak a zsidóellenes zavargások. A nyugtalanság majdnem minden esetben az egyetemi hallgatóktól indul ki, akik irigylésreméltó és kiváltságos helyzetükben elég szabad idővel és energiával rendelkeznek az ily heccék megszervezésére — közben pedig szintén irigylésreméltó önbizalommal magukat tartják a nemzeti élet kérdéseiben döntésre egyedül illetékeseknek. Lengyelországban a hatóságok — az egyetemié is — valamint a bíróságok elég erőlyesen lépnek fel az erőszakoskodók ellen, de nem elég erőlyesen, hogy üzelmeiket teljesen megfékezzék. Legutóbb Kattowiczban robbantak bombák a zsinagógában és egyes zsidók lakásán. Általában azonban el lehet mondani, hogy az utóbbi időben a helyzet nem súlyosbodott.

Sokkai aggasztóbb a helyzet Romániában. Bukarestben legutóbb az ügyvédi kamarai választások során valóságos utcai harcok voltak. Antiszemita diákok megállították a villamosokat és autóbuszokat, igazoltatták és bántalmazták a zsidó utasokat. A zsidó ügyvédeket erőszakkal akadályozták meg a választáson való részvételben. Az antiszemita lista győzelmét sikerült is ezen a módon elérni. A mentők tíz súlyos sebesültet részesítettek segélyben, de a súlyos esetek száma sokkal nagyobb. A rendőrség többször is beavatkozott és le is tartóztatott ötven zavarót, de a demokratikus sajtóban általános a panasz, hogy a hatóságok nem lépnek fel elég erőlyesen a békebontók ellen és a rendőri beavatkozás általában elkéve következik be.

A nürnbergi törvények

végrehajtására vonatkozólag a birodalmi belügyminiszterium körrendeletet adott ki. A rendelet pontosan meghatározza a „zsidók”, „kevertvéreiek” és „német- és rokonvéreiek” fogalmát és házassági

helyzetét. Tilos a házassággötés zsidók és német- vagy rokonvéreiek között továbbá zsidók és „másodfokú kevertvéreiek” — jüdische Mischlinge zweiten Grades — közt, akiken azokat értik, akiknek csak egy zsidó nagyszülőjük van, tilos végül az ilyen „másodfokú” mischlinge egymás közötti házassága is. A birodalmi belügyminiszter és a birodalmi vezér külön engedélyével azonban köthető házasság „elsőfokú kevertvéreiek” (félzsidók) és német- vagy rokonvéreiek között. A jövőben minden házassággötés előtt a jegyesek kötelesek az anyakönyvi hivatalban származásukat igazolni. Ha mindkét házassággötő fél külföldi, akkor a törvény nem nyer alkalmazást; ha azonban egyikük német honos, akkor a faji hovatartozást tekintetbe kell venni.

A törvény rendelkezései alól való felmentést (tehát vegyes házasság engedélyezését) az illetékes felsőbb közigazgatási hatóságnál kell kérelmezni. Ennek a hatóságnak dolga ily esetben a kérelmező családi történetét, háborús multját, személyes és jellembeli tulajdonságait kipuhatolni és ennek alapján a kérést a birodalmi belügyminiszteriummal szemben véleményezni. A tendencia nyilvánvalóan az, hogy az előkelő, különösen porosz nemesi családok vegyes házasságaiból származó egyének ne viseljék szüleik liberális eltévelyedésének következményeit. Hogy ez a tendencia, kiderül abból is, hogy nem minden „mischling”-nek van megengedve a visszasszimilálódás, hanem csak bizonyos kiváltságosoknak.

A hivatalos magyarázat

szerint, melyet Frick birodalmi belügyminiszter adott a törvény alkalmazásáról, a cél a „mischlinge” kategóriájának megszüntetése. Ezek nem tartoznak sem a német-árjak, sem a zsidók közé, tehát arra kell törekedni, hogy a zsidók felé tendáló részük a zsidóságba olvadjon

vissza, más részüknek pedig megengedjék, hogy a németiségbe szívódjanak fel. Addig is: a félzsidók megszerezhetik a birodalmi állampolgárságot, gazdasági tekintetben egyenjogúak az árja-németekkel, de állami hivatalt vagy nemzeti szocialista párttagságot nem szerezhetnek. A „másodfokú” kevertvéreiek beolvasásának siettetésére szolgál az a rendelkezés, mely szerint ilyenek egymás között nem köthetnek házasságot.

Frick miniszter szerint a nürnbergi törvényeknek nem célja a zsidók életlehetőségeinek megszüntetése. Másfelől azonban, mint látuk, maga jelentette ki, hogy a zsidók gazdasági tekintetben sem egyenjogúak az árja-németekkel. A faji különbség magyarázatára is vannak sajtósajátóságos érvei Fricknek. Elismeri, hogy a német nép nem tartozik egy fajhoz, hanem igenis erősen kevert s hogy ezért nincs semmi akadálya vegyes házasságnak németek és bármely „Európában zártan települő” nép közt. Valószínűleg az amerikai fehérek és németek közötti házasság útjában sem gördít fajpolitikai akadályokat. Egyetlen faji csoport van, melynek keveredése német vagy hasonló véreikkel szerinte „jeszültégeket és gátlásokat” okoz, s ez a zsidó. De hogy esetleges egyéni tragédiák és belső meghasonlások éppen csak következményei a faji törvényhozásnak és ismeretlenek ott, ahol ilyen törvényhozás nincs, azt már elhallgatja. Például angol vagy francia zsidó-mischlingeeknek nincsenek belső gátlásai és feszültségei, ami nyilván mutatja, hogy nem faji, hanem politikai gátlásokról van szó.

Kaftános zsidó a köruton

Írta: Komlós Aladár

*Ijedt-szemű öreg a köruton,
honnan jössz, árva, kaftános zsidó?
Onnan, hol péntek este gyertyafényben
mosolyodik el minden házikó?*

*Hol régholt rabbi lelle jár az utcán,
és mint végtelen oszlopos alatt,
járhatsz közöttük, s ök midőn elalszol,
föltted védőn összehajlanak?*

*Keletől, hol a falakra legendák
kúsznak sűrű repényt terítve szét?
A jó hisvárosokból, hol a Bál Sem
hallgatta a füvecskék énekét,*

*Éjjel meg rabbi Nachmann szállt fogatján,
mert messzi városok vártak reá?
Öreg zsidó, hü mécses az elomló
évezrek sírján, épsz-e még soká?*

— *Ijedt-szemű, kaftános, vén zsidó,
egy idegen ur soká néz utánad,
s lelkében zengő sófárhagokon
felsír egy érthetetlen, furcsa bánat.*

Kérdés-Felelet

Beszélgetés Heller Bernáttal

— Mit szól professzor úr az Ön ellen indított hajtsza megszervezéséhez és állandósításához? Mit szól a felekezeti sajtó koncentrikus támadásához?

— Ezeket a bizonyos lapokat, mint rendszeren, ezáltal sem olvastam. A támadás alighanem tényleg koncentrikus. Egy középpontból indul ki.

— Mi mondanivalója van arról a támadásról, melyet Alapi Béla igazgató a Budai Izr. Hitközség képviselőtestületének közgyűlésén professzor úr ellen indított?

— Sorra veszem kijelentéseit:

1. Alapi igazgató úr azt állította, hogy én a rabbiképző megkerülésével a miniszteriumhoz folyamodtam V-ik fizetési osztályba való előléptetésemért. Nem igaz. Ismételtelen folyamodtam ezért az előléptetésemért, mindannyiszor az igazgatóság útján. Folyamodásra Hausbrunner Vimos, a tanári kar jegyzője szólított fel. Eleinte ellenállottam. Csak ismételt unszolására folyamodtam, bátorítva Mezey Ferentől a vezérlobizottság dicső emlékü elnökétől. Mezey felolvasta nekem sajtókező fogalmazványát, arról a módfelelt meleg ajánlásról, amellyel a kérvényemet felterjesztette. Csak kora halála miatt maradt el a kedvező elintézés. Mezey fogalmazványának ott kell lennie a vezérlobizottság irattárában.

2. Alapi igazgató úr azt állítja, hogy Blau Lajos volt igazgató úr elégedetlenkedett az én tanítással, főképp avval, hogy „egy régi protestáns könyvből” adtam elő. Hogy ezen bájosan naiv vád mennyire alaptalan, azt azért nem fejthetem ki, mert Alapi igazgató úr előadásában megvallotta, hogy ez a kérdés „meghaladja értelmi szemkörét”.

3. Alapi igazgató úr azt állítja, hogy Guttman Mihály erőlyesen ellenezte, hogy én mint óraadó vizatérjek a rabbiképzőhöz. Valóságban engem nem Guttman, hanem már Hevesi Simon pesti vezető főrabbi, a szeminárium akkori vezetője hívott meg óraadó tanárnak, még pedig — 1933. február 6-ról kelt meghívó leveléből idézek — a tanári kar „igen nagy öröme”. Guttman engem már ott talált ebben a munkakörben. Hogy pedig miként ítéltem rólam, arról bizonyágot tesz egy régebbi áradozóan magasztaló levele, melyet hozzám intézett. Teljes harmóniában munkálkodtunk együtt mindaddig, míg a támadás Buda önállósága ellen meg nem indult.

4. Alapi igazgató úr azt állítja, hogy gazdasági okok tették szükségessé egy új rendes tanári állás megszervezését, nehogy a bejáró tanárok óradija a költészetet túlságosan terhelje. Itt Alapi oly térre téved amelyen otthonosabb, mint én: a számok terén. Húsz óranak az óradija nem éri el a másfélezer pengőt, holott a rendes teológiai tanár fizetése a lakáspénzzel és családi pótlékkal már kezdetben is meghaladja a 3000 pengőt, azonfelül időnkint még emelkedik is és nyugdíjkötelezettséget is ró az államra.

5. Alapi igazgató úr azt állítja, hogy mástól is elvettek órákat, tőlem is. Az igazság az, hogy senkitől sem vettek el semmit, tőlem mindent. Sőt Guttman Henrikkel egyidőben még egy új óraadót is iktattak be a tanári karba.

6. Alapi igazgató úr azt állítja, hogy óráimat a miniszterium felszólítására vették el. Itt valahára oly hangot üthetek meg, amely bizonyára kedvesen cseng az igazgató úr fülebe: iktatószámot kéreünk! Ennek a meglepő „ténynek” utána akarok járni. Remélem, az igazgató úr segítségemre lesz.

7. Alapi igazgató úr azt állította, sőt, közbeszólásában e kijelentésére bizonyítékokat is ígért, hogy én a tanulóifjúság körében gyűjtöttem aláírásokat, a visszahelyeztetésemet sürgető bizalmi nyilatkozatra. Itt kiütökzik a plutokratikus elvakultság. Mintha ily aláírásokat „gyűjteni” lehetne! A pesti bankoknak együttvéve sincs annyi pénzüik, amivel a tanulóifjúságból olyan vallomást lehetne kicsikarni, amilyent mellettem önként tettek, hogy „az ő nevelő, vezető, példaadó egyénisége, tanítása, lénye nekünk

tudós mintaképünk és élő lelkiismeretünk.”

8. Alapi igazgató úr azt állítja hogy minden erőlködésem ellenére a ragaszkodó nyilatkozatot csak azokkal sikerült aláíratnom, akiket nem tanítottam s hogy azok, akiket tanítottam, megtagadták az aláírásukat. Ez a kijelentés merőben értelmetlen. Természetesen azok írták alá, akik mint tanítójukhoz ragaszkodnak hozzám s akik engem tanítójuknak viszoahajtanak.

— Ezen kijelentések közül melyik hozta ki a professzor urat annyira sodrából, hogy a gyűlést vezető elnöknek is közbe kellett lépnie?

— Valamennyi kijelentés egytől-egyig alaptalan. Alapi igazgató úr igazságszeretetére kiváltképpen jellemző az a közbeszólása, amelyben a tanulmányi felügyeletért járó évi 1000 pengő tiszteletdíjat egy erkölcsi vonaira ítýezi azokkal a gazdasági előnyökkel, amelyekkel Guttman Mihály szögálatait jutalmazták. Legfelháborítóbb mégis Alapi igazgató úrnak az a vádja, hogy a magam javára a tanulóifjúság körében aláírásokat gyűjtöttem. Ez volt közbeszólásomnak és az elnöki közbelépésnek az okozója. Mert olyan tanuló, akit én az aláírásra rábeszéltem, vagy akinek rábeszélésével én akárkit is megbíztam, nem él. A tanulóifjúság ragaszkodó nyilatkozatának átdóói azt jelentették nekem, hogy a hallgatók töltőtollal a kezükben türelmetlenül sürgették mikor kerülnek sorra az aláírásra. Ezért tartom megokoltnak, hogy semmit vissza ne vonjak abból, amit a közgyűlésen Alapi igazgató úrnak mondtam.

A gazdasági egyesülés mint az unifikáció előjátéka

Irtá: Gesztes Ferenc

Az unifikáció egyik igen tiszteletre méltó vezéregyéniségének megemlégettem a napokban, hogy a „gazdasági egyesülés”-ről kis előadást tartok és sietek ígéretemet valóra váltani: mindazok okulására, akik első — és második meg öszintén — felületes hallása talán hittek abban, hogy a gazdasági egyesülés avagy az unifikáció javára szolgál akár a budai, akár a kőbányai zsidóságnak. Az eset Kőbányán játszódtott le Ros-

hásonhó előestéjén, amikor egy áldott állapotban lévő szegény zsidó takarító megjelent a templom előtt, s kérte, hogy engedjék be az ünnepekre, mert bár pénze nincs, hogy a 3 pengős állóhelyet megválthassa, de úgy tudja, hogy üres hely van elég, s azokra a szegények joggal igényt tarthatnak, különösen ő, aki rövidesen ágyának dől, hogy gyermekét megszülje, s imádkozni akar, hogy lélekből felírissüljön, s vigaszt,

Zsargon zene és ének! külföldi turnéjáról visszazérkezett Kardos Géza szalon zenekara
esténként a Fränkel-étteremben hangversenyez
A kis Rosner énekel. Zsidó étel-különlegességek és elsőrangú italok.
Károly-körút 3/a. Asztalrendelés: 37-2.57 és 34-5.02

lelki megnyugvást találjon nehéz napjaiban. A Síp-utcából kiküldött egyik jegyszédő röviden elutasította, mondván, hogy jegy nélkül a templomba senki be nem mehet, mire az asszony egy ismerős urat hivatott ki, aki a jegyszédőt felkérte, hogy az asszonyt eresse be, az ő anyagi jótállása mellett, az ünnepek után helyette lefizeti a 3 pengőt. A kitűnően fegyelmezett jegyszédő a garanciát nem találta elfogadhatónak, s hajthatatlan maradt, mire kihívták a kőbányai hitközség mindenki által nagyrabecsült elnökét, hogy talán sikerül majd neki a szegény nőt bejuttatni. Am elnök tervez, a rendszer végez, a jegyszédő kijelentette az elnöknek, hogy neki nem parancsol, őt Eppler főtitkár úr küldte ide s csak az ő utasításait tartja szem előtt. A történeti hűség kedvéért leszögezem azonban, hogy az asszony mégis bejutott a templomba, mert jóakarói a jegyét megváltották.

A Síp-utca téhát a gazdasági egyesülés révén vazallusává tette Kőbányát, s a központ az ünnepekre 13 idegen embert küldött ki, mert ha esetleg 13 kőbányai szegényt bíztak volna meg a jegyszédés nehéz és komplikált feladatával, tartani lehetett volna attól, hogy ezek nyomorba jutott ismerőseiket a nagyünnepek alatt a templomba beeresztik. Ha esetleg kőbányai jegyszédő lett volna ott, nem történhetett volna meg ez sem, hogy egy ottani köztisztviselőben álló orvost sem eresztettek be, mert praxisból jövet — az előre megváltott templomjegy nem volt nála. Előbb hazaküldték a jegyért, aztán beeresztették, mert rendnek muszáj lenni.

Az sem utolsó dolog, hogy egy kőbányai szegény nagy családjára való tekintettel, no meg főképpen azért, mert szigorúan vallásos ember, olcsóbb macsezt kért, de az elnök sajnálatának kifejezése mellett, kérésének eléget nem tehetett, mert neki pouvoiria nincs, illetve — mint egyik tekintélyes ottani hittestvérem, aki éveken át előjáró volt, nekem mondotta: „Uram a mi szavunk ez alatt az éra alatt annyit ér, mint a tavalyi hó.”

Tovább nem folytatom, s nincs is

célja, eleget beszélnek a tények és különösen a legutóbbi választás, mely hatalmas szótöbbséggel juttatta be az autonómia híveit a kőbányai képviselőtestületbe, de nem mulaszthatom el, hogy ezekhez az égbekiáltó méltánytalanságokhoz reflexiókat ne fűzzek.

Mindenesetre rendbenlévő dolog, ha a főünnepekre jegyszédőket állítanak s őket szigorú utasításokkal látják el, mert a templomlélek bérbeadása a hitközség egyik jövedelmi forrását képezi, amivel a költségelőirányzatban számolni kell. Ellenben a legsúlyosabban megbélyegezendő a mód és az eszközök, ahogyan az ellenőrzést gyakorolják. S itt aztán mindegy, hogy „gazdaságilag egyesített” templomról, vagy körzeti imaházról van-e szó, mert a fentiekhez hasonló eset az V. kerületben, vagy Ferencvárosban éppen úgy megtörténhetik mint ahogy Budán megtörténnek unifikáció, vagy gazdasági egyesülés esetén. Minden szabály alól van kivétel s ha Kőbányán az előjáróságnak némi kis hatásköre lett volna, úgy ilyen anomáliák-

kal most nem foglalkoznánk, mert az egész rendszert az „Egyakarát”, a parancsuralom jellemzi. Még azt a koncepciót sem adták meg a „gazdaságilag egyesített” előjáróságnak, hogy saját hatáskörében olyan intézkedéseket vi-gyen keresztül, melyek az összességnek pénzébe nem kerülnek.

A legnagyobb dísz és kitüntetés, amit zsidó férfiu elérhet, hogy a közösség bizalmával kitünteti és előjárójává választja. Az előjárói tisztség rendkívül sok munkával, áldozatkészséggel és intrikák elleni megküzdéssel jár. Ha egy ilyen officium nobile elvállalásánál még az sem adatik meg neki, hogy saját belátása és zsidó szíve szerint saját felelősségére intézkedhessék, akkor ő nem előjáró, hanem üres báb. Ilyen tisztségekre mi, budaiai soha sem reflektálunk, ilyeneket mi el sem fogadnánk, s ha mi reánk gazdasági egységet, vagy fuziót oktrojálnának, úgy mi egy percig sem maradnánk bent a congresszusi zsidóság kebelében. Bennünket igazol a múlt, a jelen és a jövő.

Hollandiai levél

Amsterdam, 1935. december.

Az amsterdami askenázi hitközség 300 éves jubileumának ünnepében, mint minden zsidó társadalmi eseményben a legteljesebb mértékben vett részt Hollandia egész lakossága. De ettől eltekintve, az ünnepek után olyan események történtek, melyek a legnagyobb örömmel tölthetik el minden zsidó szívét és becsületet válnak annak az országnak, mely zsidó polgárait a második rend tagjaivá emelt.

November 21-én a ráció a „Joodsche Invalide” a legnagyobb holland zsidó jótékony intézmény javára hangversenyt adott. Ez az intézmény tartja fenn többek között az Aggok Házát is, melyet most bővíteni óhajt. A ráció zenekara többek között zsidó népdal sorozatot adott elő, majd dr. A. Keesung, az Egyesület elnöke és Gans, annak igazgatója beszél. Utánuk dr. Colijn miniszterelnök tartott ünnepi beszédet melyben a jótékony egyesület nagy, népjóléti munkáját ismertette, hiszen működése nagyban hozzájárul ahhoz, hogy az öregek és árvák nem szenvednek szükségét Németalföldön.

— Boldog vagyok — mondotta többek között — hogy elfogáctam a meghívást, mely engem ennek az ünnepélynek szóno-kául kért fel — hiszen Hollandia egyik legjelentősebb jótékony intézményről van szó, mely nagy energiával, meleg szívvel és jelentős eszközökkel tesz eleget nemcs hivatásának. A miniszterelnök ez-

után Zachariás próféta szavaival fejezte be beszédét: Szünet nélkül segíteni kell, jót kell tenni, irgalmasságot gyakorolni, mert a jótétemény tiszteletet és megbecsülést hoz az ember számára.

Dr. Qud pénzügyminiszter szólt utána az egyesület multját és fejlődését ismertette. Ő is igen meleg szavakkal méltatta a nagyszerű intézmény hervachatatlan érdemeit.

Ugyanaznap Julianna trónörökös-nő tett titkára és udvarhölgye kíséretében látogatást egy másik nagy zsidó jótékony intézménynél a „Het Apeldoornsche Bosch”-nál. Nagy érdeklődéssel és szeretettel beszélgetett az apró növényekkel, majd vezetői: Kat igazgató és G. Parser elnök előtt legnagyobb elragadtatását fejezte ki a látottak felett.

L. A. Riest, egy előkelő holland zsidó család tagját a pénzügyminiszterium főpénztárosává nevezték ki. Ez az állás megfelel más országokban az államtitkár állásának.

TAUBER PENZIÓ ÉS ÉTTEREM ABBAZIA

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttai, teljes penzió-
val olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.

3 SZÓ CSUPÁN

SIRKÓ LÖWY-NÉL BUDÁN

II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.

KÜLÖN NAGY LERAKAT

ALKALMI VÉTELEKBŐL

LEGOLCSÓBB ÁRON

II., ZÁRDA U. 3.

Margit körút sarok.

Befejeződik a budai Chevra szanálása

Az 1927 év folyamán már megkezdte a hitközségi költségvetését — Egyhangú bizalom a vezetőségnek a választmányi és közgyűlésen

Lezajlott a budai Chevra választmányi és közgyűlése és az események egy-szersmindenkorra pontot tettek a közismert forrásokból eredő, állandóan fel-felbukkanó pletykák után, melyek a Chevra és a Hitközség ellentétét akarták elhitetni a naiv és hiszékeny közönséggel.

Bíró Géza miniszteri tanácsos, a Chevra elnöke nyitotta meg a választmányi ülést. Beszédében elsősorban a központi igazgatás rendes bevételi tételeit ismertette. — Az adományokra — mondotta többek között — ebben az évben 3.000 pengő irányítottunk elő a múlt évben befolyt 15.000 pengő helyett. A magyarázat az, hogy a múlt évben egyesek gyűjtést indítottak a Chevra anyagi válságával kapcsolatban és ez eredményezte a magas összeget. Ezt idén is megtehettük volna, de ez a koldulásnak joggal minősíthető eljárás súlyosan sérti a Chevra presztízsét és a jelenlegi helyzet ezt nem is teszi szükségessé, mert a Chevra pénzügyei a teljes rendezés felé haladnak. Meg kell említeni, hogy éppen ezzel a gyűjtéssel kapcsolatban súlyos támadások hangzottak el a Chevra ellen, melyek nem feleltek meg a valóságnak.

Ezután megköszönte a támogatást, melyben a hitközség a Chevrát részesítette. Köszöni nemcsak azért, mert, hogy a közvélemény lássa, miszerint a Chevra és a hitközség között milyen belső viszony áll fenn hanem azért is, mert a hitközség vezetősége is szemrehányást kapott, hogy magára hagyja a Chevrát. Megnyugtatta a közvéleményt, hogy a hitközség mindent megtesz, ami a Chevra érdekében megtehető és a leg-hatékonyabb támogatásban részesíti. A hitközség épp a koldulástól mentette meg a Chevrát és örömmel jelentheti, hogy az adósságok legnagyobb része már kiegyenlített nyert és 1937-ben, már csak kincstári tartozások fognak fennállni.

Az elnök ezután a költségvetés részleteire tért át. A költségvetés 39.100 pengő felesleget mutat a Központnál és 3.800.— pengőt a zugligeti üdülőnél, míg a Maros utcai kórháznál 2.800 pengő deficit mutatkozik. A kórháznál a költségvetés 14.000 pengő törlesztési összeget irányoz elő a banktartozásra, mely az 1936-ban esedékessé váló tőke és kamat kiegyenlítésére fog szolgálni. A zugligeti üdülő vásárlásával kapcsolatban 50.000 pengő

fizetése válik esedékessé és a teljesítés meg is fog a hitközség segítségével történni, amivel az egész tartozás kifizetésre kerül.

— Tudjuk, — mondotta befejezésül az elnök —, hogy a hitközségnek súlyos terhei vannak és ilyen nagy összegeket nem tud nélkülözni, de 1937-től kezdve nemcsak, hogy nem fogjuk igénybevenni, hanem meg fogjuk kezdeni a kölcsönkapott összegek visszafizetését, mert eddigre a Chevra helyzete olyan lesz, hogy további támogatásra nem lesz szüksége. Soha többé olyan helyzetbe, mint amilyenből kikerültünk, nem akarunk kerülni, normális helyzetben pedig a Chevra a legnagyobb könnyűséggel tehet eleget kötelezettségeinek. Ezt azért kívánom leszögezni, mert a Chevra és az intézmények örökéletűek, az emberek pedig nem azok és következhetik utánunk olyan rezsim, mely majd nem tudja teljes mértékben értékelni, mit jelent számunkra a hitközség támogatása. Ezért kívánom, hogy a jegyzőkönyv a mostani előljáróság ily irányú elgondolását megörökítse.

Az elnök nagy tetszéssel fogadott beszéde után Gerő Jakab, Brück László, Katona Gyula előljárók szólaltak fel, kik után dr. Kriszthaber Adolf a budai hitközség elnöke emelkedett szólásra.

Őszinte elismeréssel a Chevra előljárósága és elnöke iránt állapította meg, hogy a költségvetést megnyugtató, biztató és minden tekintetben reális képet mutat. Meggyőződése, hogy a legmészebbben körülményekkel és komolysággal, minden körülmény figyelembe vételével készült el a tételek összeállítása. A mult év riasztó rémeivel szemben biztató és megnyugtató a kép, melyet most kapott. Boldog, hogy a Chevra újra abban a helyzetben van, hogy ideális céljainak megfelelően. Megnyugtatta a Chevra vezetőségét, hogy a hitközség ezentúl is teljesíteni fogja kötelességét vele szemben és még ha nehezebbé is esnék, sem vonja meg támogatását, sőt — a lehetőséghez mérten — azt még fokozni is fogja. Ezért nem jár köszönet, mert tudjuk, hogy a hitközségnek és a Chevrának karöltve kell eljárnia, hiszen a hitközség saját feladatát könnyíti meg, ha módot nyújt a Chevrának arra, hogy szent kötelességét teljesítse. Megnyugvással távozik a Chevra igazgatását illetően, azzal a kívánsággal szívében, hogy a Chevra virágozzék és gyarapodjék a budai zsidóság örömeire és dicsőségére.

Bíró Géza elnök melek szavakkal mondott köszönetet dr. Kriszthaber elnöknek szavaiért, majd Herczl Béla előljáró, Diósi Jenő hitközségi főjegyző, Weisz Jakab, Ádám Gyula és Gesztes Ferenc felszólalásaival véget ért a gyűlés.

A választmányi ülést követő közgyűlés Bíró Géza elnökletével egyhangúan elfogadta a költségvetést és bizalmáról biztosította a Chevra vezetőségét.

A Budai Hitközség közgyűlésén letárgyalták a költségvetést és tiltakoztak Heller Bernát megrendszabályozása ellen

A Budai Izr. Hitközség 1935. évi december 10-én, kedden este tartotta meg dr. Kriszthaber Adolf hitközségi elnök elnöklété alatt rendes évi közgyűlését. Az elnök megnyitó beszédében részletes jelentést tett az elmúlt hó eseményeiről, melynek lényeges momentuma a lágmányosi templom építésének a megkezdése. Kifejezést adott annak, hogy ha a hitestvérek kezét fognak egymással versenyezve iparkodnak a közös cél megvalósítására, úgy az csak a közösség javainak emelésére szolgál.

Megemlékezett a lágmányosi templom alapkövetelének lélekemelő ünnepségéről és megemlítette hogy különösen jól esett közösségünknek, hogy Budá-

pest Székesfőváros polgármestere táncsa valamint a magyar kir. állam-éldorség az ünnepségen képviseltette magát. A templomépítés fogantatásaita által a hitközség ismét tanúbizonyságát adta érettségének és meggyőzhette a hitestvéreket arról, hogy nincs ok a budai hitközség jövője feletti kétségbeesés.

Egyéb felekezeti dolgokra vonatkozóan felhívja a hitestvérek figyelmét arra, hogy a felkezetünkhez tartozó hitestvéreket mesterséges módon akarják kiszorítani a megélhetési pályákról. Ezen káros törekvések ellen saját hatáskörünkben minél behatósabban kell védekeznünk, mert gyávaság lenne tőrünk, e szerencsétlen törekvést — mely első-

sorban a zsidó hittestvérek érdekeit érinti,— de általában az ország hírnevének és erejének ártalmára van. Mi híven kitarunk a haza érdekeinek istápolásában és ezen körben együttal gondoskodunk arról, hogy a mi érdekeink kárba ne vesszenek.

Bejelentette ezután dr. Kaufmann Aladár főorvosnak a hitközség röntgenszakorvosává való megválasztását, majd jelentést tett a budai Szentegyetlen örvendetes munkájáról, továbbá arról, hogy a Szentegyetlen konszolidációja erős léptekkel halad előre és azok a mesterséges törkevények, melyek ezen intézmény hitéletét lerontani törekedtek, minden alapot nélkülöznek. Ugyancsak megemlítette a budai nőegylet önfeloldozó munkálkodását és tolmácsolta mindkét intézménynek a hitközség köszönetét.

A nagy tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után Auer Róbert pénzügyi előljáró előterjesztette és minden részletre kiterjedő gondos expozéban ismertette az 1936. évi költségelölirányzatot, amelyhez elsőnek Gesztes Ferenc szóltott:

— A francia irodalom egyik legnagyobb kiválósága beszéli — mondotta — hogy míg Sedan előtt hatalmas európai nemzetek mérték össze erejüket és állott a szörnyű harc, mely megrengette a földet, süvítették a golyók, bömblöttek az ágyúk, tüzet okádtak a kartácsok, villogtak a kardok és szuronyok, emberek és állatok hanglöhögése hallatszott és e szörnyű hangzavar vad orgiáknét hatolt a levegőbe, melynek étere továbbította azt a világűrbe, addig a szajnamenti francia paraszt vígan fütyörészve végezte mezei munkálatait, nógatta a lovakat, ökröket a szántásnál és este hazatérve, imát rebegett Istenéhez, szívszorogva várta az áldást, a munka gyümölcsét, a termést. Mert ez az élet! A provinci és champagnei vincellérek vígan kötözgettek a penyigét, kapálták a szőlőt, nyesegettek a vad és száraz hajtásokat és újongva gondoltak a napsütötte, mézédés, mosolygós szőlőfűtőkre, Isten áldására, a termésre. Mert ez az élet!

— Amíg hitközségünkben immár hazamosabb idő óta pártok viaskodnak ennek a patinás közösségnek léte és a nemléte felett, amíg közgyűlési teremben és kint az utcán áll a szörnyű harc hatalmas kérdések miatt, addig az élet egy pillanatra sem állhat meg, mert az emberek, a hívők azért templomba igyekeznek, s megkívánják, hogy higienikus, jól fűtött imaházban kiváló mesterek hirdessék az Úr igéit, hogy kellemes hangú selichaj cibur-ok kézvetítsék fohászait az Egek Urához; az iskolákban buzgó tanítanak a hitoktatók, hogy a

jövő generációt hithű, gerinces zsidókká képezzék ki és meg legyen az utánpótlás ha mi már: a budai képviselő tagjai sírba szállotunk; a betegek felkeresik az ambulatóriumot, hogy fájdalmukra enyhítő írt találjanak és a szegények, az elhagyottak, a bajbajutottak, a segítségre szorulóknak ugyancsak a közösséghez fordulnak alalmazásért, a szegény diákok élelemért, pénzbeli segítségért, mert ez az élet. Egyik nap követi a másikat, az éjszakát nappal váltja fel, „Váji erev, váji bajker“ és az élet meg nem áll mert az a természet rendje. Istennek bölcs alkotása.

— Ezt az örök igazságot átérezte a mi Elöljáróságunk, amikor elénk terjeszti az 1936-os költségvetést, úgy, mintha nem kellett volna energiájának egy részét közszegpolitikai ügyekre pazarolni, mintha semmi sem történe odakint, csak bent a közösség berkeiben, az életben. S ha valaha rászolgált az előljáróság az elismerésre, úgy a mostani, minden idők leghomogénebb, legdolgossabb, legpuritánabb előljárósága előtt meghajtjuk a hála, a köszönet, a tiszta szívből jövő elismerés zászlaját, amidőn nagyszerű munkásságuk közepette üdvözöljük a hitközség ősz elnökét Dr. Kriszhaber Adolfot (Éljen!), betegen fekvő alelnökét Dr. Csobádi Samut, (Éljen!) és az egész előljáróságot összességében és egyenként, annak kiváló főjegyzőjét (Éljen!) és az egész tisztviselői kart, röviden mindazokat, akik e nagyszerű munkában résztvettek, fáradoztak és erejükön felül és túl a kötelességérzetten, szorgoskodtak, munkálkodtak.

— Ez a költségvetés híven elénk tárja a budai hitközség teljes konszolidációját, megmutatja, hogy minden jogos szükségletet kielégít, anélkül, hogy valahonnan egy fillért elvonna s mikor már mindent kielégített, úgyszólván a sorok között, nagy szerényen mondja meg: most pedig felépítjük a Kelenföld-lágmányosi templomot, de úgy, hogy senkitől egy fillér áldozatot nem kérünk, és senkinek az adóját egy fillérrel nem emeljük. Állni fog a templom és örök időkre hirdeti ennek az előljárásnak életrevalóságát, kezdeményező és kivitelező képességét, tagjainak a közért való pompás munkakészségét, az ősrégi zsidó tradícióktól való túlfűtöttséget, eszményekben való gazdagságát, melyet átad a késői generációknak örök megemlékezésül, hogy azt tovább hirdessék Izrael gyermekei nemzedékről-nemzedékre. Amikor én templomról beszélek, lehetetlen, hogy meg ne emlékezzem azokról a kelenföldi hittestvérekről, akik ennek a templomnak az alapkövét már

évekkel ezelőtt lerakták azzal, hogy munkálkodtak és fáradoztak annak létrehozatalán. Ezek elsősorban Schwarcz Samu körzeti elnök és Kramer Adolf körzeti alelnök és a körzet derék előljárói. (Éljen!).

— A költségvetés őszinte, reális és korrekt s annak részleteivel majd foglalkoznak Önök t. Tagtársaim, bírálják felül minden tételét objektíven. Ez a költségvetés elbíra a kritikát. Nem baj, ha az ellenzék boncoló késével szétszedi. Az autonómiának szüksége van az ellenzékre, mert az érvek összecsapásából csendül ki a tiszta igazság, a helyes út, amelyen járnunk kell.

Az atyák szakaszaiban olvassuk Raban Simon ben Gamliél mondasát: Al selajso devorim hoailom kajom al hoemesz, vóal hasolom. Három pilér tartja a világot: az igazság, a törvény és a béke.

— Mi is békét akarunk. Békét akar a művelt zsidóság, melynek főfoglalkozása a kereskedelem. A produkció csak békés atmoszférában képzelhető el, de békét akar a tüzes ifjú hevülő lelke éppúgy, mint a görnyedt aggastyán lemondó kedélye. Békét akarunk, de olyan békét, mely a jog, törvény és igazságon alapszik. Ha ilyet hoznak, kezet nyújtunk. de ha harc kell, azt is megvívjuk a békéért. Si vis pacem para bellum.

— Mi bízunk a budai zsidóság nagyszerű intelligenciájában, önértében, bátorságában és szent bizalommal bízunk abban is, hogy a jövő évi képviselőtestületi választás ezt az ősrégi tradícióktól fűtött művelt zsidóságot minden meterséges akadályon és erkölcsi terroron át is fényes diadalhoz juttatja. Fennen hordjuk patyolat fehér zászlónkat, melynek egyik oldalán az autonómia épségbenmaradása, a másik oldalon a jog, törvény és igazságon alapuló béke van felírva.

Ezt a zászlót mi diadalra visszük a mult emlékére, a jelen dicsőségére és a jövő nemzedék üdvére, hasznára s ebben a szent meggyőződésben a költségvetést úgy általánosságban, mint részleteiben elfogadom.

Taps és éljenzés fogadta Gesztes Ferenc szavait. A költségelölirányzatot ezután egyhangúlag elfogadták, majd Nagy Elemér képviselőtestületi tag indítványára tárgyalták dr. Heller Bernát professzor ügyét. Az indítvány értelmében a közgyűlés tiltakozását fejezi ki azon törekvés ellen, hogy képviselőtestületi tagok külső tényezők által szabad elhatározásukban kényszereszközök alkalmazásával korlátoztassanak. A közgyűlés Nagy Elemér indítványát elfogadta, mire az elnök a közgyűlést berekesztette.

Offenziva készül

a hitközségi vezéri politika fokozottabb érvényesítése érdekében. Az offenziva célja az hogy a pesti hitközségi választások előtt a hatalmi politika minden eszközével elsöpörjék az ellenállásokat, melyek a vezéri elv korlátlan érvényesülésével még szembeszegülni merészkednek. A hatalmi eszközök újabb felvonultatása, úgy látszik, nagyon sürgős a vezéri tábornak, mert ha végigtekintenek a közelmúlt történetén, kénytelenek megállapítani, hogy politikájuk eddigi útját a balsikerek sorozata jelzi. Mennyi erőfeszítés, mennyi hatalmi mohóság és mily kevés eredmény! A fővárosi egyéb hitközségek beolvasztása terén eddig nem mutatkozik semmi eredmény. A budai hitközség nem hajlandó magát alávetni a diktatóri kisajátításnak, s azok a betérési kísérletek, amelyeket az unifikáció hívei eddig megkockáztattak, csupa kudarchoz vezettek. A budai Chevra Kadisa választásán kisebbségben maradtak. A lágymányosi templom elgáncsolásának terve csodálatos, az unifikáció megfizetett sajtója egyszerre elhallgatott az iktatószám számonkérésével, s most mélyen hallgat, miután bebizonyítottuk, hogy a „Zsidó Élet” súlyos vádjá nem volt „képtelen valótlan-ság”) csúfosan megbukott és

úgy látszik egyelőre le kell mondani a budai adóvédelmek igénybeveteléről a vezéri politika céljaira.

Köbányán a „gazdasági együttműködés” első tapasztalatainak hatása alatt tiszta autonomista hitközségi vezetőséget választottak. S végezetül nehézségek mutatkoznak a vezéri politika eddigi legnagyobb alkotása, a statutum életbe lépése körül is. E statutum, mely egy kézbe tenné le a magyar zsidóság összes egymás fölé rendelt és egymás kiengesztelésére és ellenőrzésére hivatott vezető pozícióit, még nem léphet életbe, még egyre késik és késedelme ugyancsak

nem hajlja a vizet a vezéri kortes-hadjárat malmára.

Ugy hírlík, különösen a legdédelgettebb paragrafus, a „nyaktíló”-paragrafus az adómegosztás kisajátító rendelkezése körül vannak nehézségek...

Nem csoda hogy ilyen körülmények között a vezéri politika új taktikához próbált folyamodni. A budai hitközség legutóbbi közgyűlésén a megbékélés szírehangjait hallottuk az unifikáció táborából. A megbékélés vágya persze nem volt őszinte; itt továbbra is a hódítás és kisajátítás szándékával állunk szemben; ha nem ment erővel, megpróbálják ravaszsgal, az ellenállás megbontásá-

val. Nem ment. Bombaként csapott le Heller Bernát közgyűlési felszólalása és a „Zsidó Élet”-ben megjelent cikke. Erre a szókimondó hangra egyszerre elfagyott a behízelt mosoly az unifikációs ajkakon. Irtó háború indult — nem is először — a felekezeti sajtó hasábjain az érdemes tudós, a becsületes zsidó ellen; e hadjáratra, melynek hangja önmagát jellemzi, nem kívánunk a zsidó nyilvánosság előtt, melynek méltósága mindig szent volt előttünk, több szót vesztegetni. Most indult meg csak igazán a koncentrált támadás a zsidó közélet erkölcsi tekintélyét védelmező törekvések ellen.

A hitközségi ellenzék egységét egyes cionista személyiségekkel való külön tárgyalással akarják megbontani.

A legbelsőbb vezéri termekben sajtókonferencia folyik, melynek kimondott célja: irtóhadjárat megbeszélése Heller Bernát és a „Zsidó Élet” ellen. Jellemző epizódja e bizalmas értekezletnek; mikor az egyik jelenlevő szerkesztő megkér-

dezi, mi igaz Heller-vádjából, hogy a rabbiszeminárium igazgatója hamis információ révén szerzett állást fiának, azt a választ kapta illetékes helytől, hogy „Ez a kérdés nem tartozik ide.” Ez a lakónikus válasz annyira megnyugtatta a felekezeti közélet tisztaságának hivatott bajnokát, hogy „Unjuk már Heller tanár urat!” címen ad kifejezést magasrendű kultúrfelügyésének.

Nem untatjuk olvasóinkat e szomorú és elfajult erőlködések részletes ismerettségével. A hatalmi éhség és kizárólagos vezéri önkény nem válogatós az eszközzeiben; mi azonban nem tudjuk összeegyeztetni a magunk izlésével a dühödtt személyeskedéseket és elvadult támadásokat. Válaszunk mindössze ennyi:

a hitközség ellenzéki mozgalma erősebb, mint valaha, s a vezéri elv megunt és felekezeti közéletünk erkölcsi tartalmára végzetes politikája ellen felvonuló párt január elején nyíltan ki fog lépni programjával

a felekezeti közélet színterére.

Művihar egy nyílt levél körül

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakóképtű, állástalan tanár

— Tanár úr, az Istenért, drága tanár úr, minek kellett ez?! Puskaporral és fegyvercsörtetéssel van teli a levegő. Az antiszemitizmus kis és nagy legényei már körülállják az arénát, bámész-kodva rákőnyökölnek a kerítésre és vigyorgó kárörömmel lesik az isteni színjátékot, hogyan püfölik egymást a zsidók. Borzasztó... borzasztó! Azt hiszik, ez jóra vezet?

— Igen... ez a soros lemez... Tudnám esetleg folytatni is, ha netalán elakadna mondókájában. De azért megkérdezem, min háborodott úgy fel, direktor úr?

— Hát nem szörnyű az, hogy egy olyan országos tekintélyt, mint a rabbiszeminárium vezérlőbizottságának elnöke, nyilvánosan megtámadnak egy újság hasábjain...

— Pardon, direktor úr, bocsásson meg, hogy közbeszólók. Ismeri azt a kedves iskolai anekdotát, hogy a tanító bácsi vallatóra fogja a kölcsönös püfölés után a legénykéket és akkor a Sanyi azt mondja: Tanító úr kérem, én megmondom az igazat. *Ugy kezdődött a dolog, hogy a Peti visszaüött.* Hát most direktor úr, engedje meg, hogy én állítsam be a dolgot. Ime: Itt áll az egyik oldalon egy rabbiszeminá-

riumi tanár, egy tudós, aki elég ügyetlen ember lehet, mert nem tudott állásához mellékfoglalkozást szerezni. A másik oldalon viszont ott áll egy kétségkívül méltán tekintélyes bankelnök, aki azonban ezidőszert a rabbiszeminárium vezérlőbizottságának elnöke is. És most ugyebár *úgy kezdődött a dolog*, hogy a tanár *visszaüött.* Csak hogy míg ő egymaga, a maga személyében állt ki és pusztá fegyverrel szemtől-szembe támadott, addig az ellenfél segedérokra bízta a viaskodást.

— Én meg azt mondom magának tanár úr, hogy Székely Ferenc jól tette, hogy a támadásra nem reagált harciasan. Csak helyeselni lehet, hogy a kihívást nem fogadta el.

— Hát az lehet, én nem tudom. Az én felfogásomnak pl. semmiképpen sem felel meg az, hogy amikor azt állítja rólam valaki, hogy az én elnöklésem mellett működő vezérlőbizottság ülésén egy tanári állás betöltéséről helyt nem álló információ alapján hoztak határozatot, és ezt a bizonyos információval együtt terjesztették fel a miniszteriumba, holott a elterjesztőnek tudnia kellett az információk a tényekkel ellenkező voltáról, — akkor azt feleljem: mit écesz bin ich...! Különösen amikor a vita egy nagy-

multú és dicsőséges zsidó főiskola, egy egész tanári testület erkölcsi presztizse, egy intézet vezetőjének eljárása körül forog. Én bizony akkor, ha nem is kiabálva, hacsak csendesen súgva is, de azt mondom: „*Jöjjön a vizsgálát!*” De ilyen *sulyos vád* hangoztatására azt válaszolni: Nem kérek az úrtól *tanácsot!* — az ügynek nem annyira fölényes, mint inkább kissé helytelen elintézése. mert könnyen azt a benyomást keltheti, mintha az érdekeltek nem találnák tanácsosnak a vádat megvizsgáltatni: Meg aztán hát éppen tanácsot is kérhettek volna Heller Bernáttól, pl. amikor Kecskeméti Lipót esetével is olyan könnyen végeztek. Ugy látszik azt sem tudják, ki az a Kecskeméti Lipót? Lapunk szerkesztőjének hozzá való vérségi kapcsolatára való tekintettel tiltakozik a mi izlésünk az ellen, hogy mi ezt most elmondjuk és részletezzük. — De kérdezzék csak meg az ottani papságot, az írókat, a tudósokat, az egész ottani intellektuális magyar világot, nemcsak a zsidókat, a keresztényeket is, majd megtudják az igazságot az ő gerinces, kemény magyarságáról, az ő páratlanul lelkes és öntudatosan magyar kultúrmunkájáról és akkor talán ráeszmélnék arra a balfogásukra és tapintatlanságukra is, amelyet éppen ezzel a nagy magyar zsidóval, a tudós pappal, a magyar zsidó tudományosság büszkeségével szemben elkövettek. De hagyjuk ezt!

— Ténleg jobb, ha hagyjuk. Szeretnénk, ha már az egész dolognak vége volna, és még jobban, ha egyáltalán meg sem történt volna, pláne a nyilvánosság előtt.

— Ebben sem értünk egyet! Én nem örülök a történeteknek, de vallom, hogy meg kellett történniök. Nem annak, ami miatt Heller Bernát megszólalt, hanem, hogy megszólalt! Mit gondol, hova fajulna a zsidó közélet, ha a nyilvános felelősségrevonás elől el lehetne rejtőzni annak az ál-zsidó érdeknek a fedezéke mögé, hogy nem kívánatos a zsidó tekintélyeket nyilvánosság előtt támadni. Mert vagy megátámadhatók, vagy nem. Ha igen, akkor az éppen a zsidóság helyesen felfogott érdeke, hogy tetteik számon kéressenek. De nem zsidó érdek az, hogy egy súlyos vád elhangzása esetén a poráron tartott felekezeti sajtó központilag irányított felhorkanásával próbálja a vádat túlharsogni és a vád helyett lapunkat piszkáltatni.

— Igen, azt mondják, hogy Heller cikke az önök vegykonjháján készült.

— Ezt ők, maguk sem hiszik, csak mondják. Nem is beszélék arról, hogy milyen brutális sértés ez egy Heller

Bernáttal szemben, de meg kell üzenünk egy „volt barátunknak”, aki ezt a barátságot néhány hét előtt olyan szentimentálisan reklamálta tőlünk viszsza, hogy a méregkeverésből mi csak annyit tudtunk elsajátítani, hogy szerkesztői jogunkkal élve, éppen csak a — mérget operáltuk ki a cikkből. egyébként a cikk teljes egészében, az aláíró íróasztalán és nem a mi vegykonyhánkon készült. És majd meglátjuk, ha akarják, hogy elég legény ő ahhoz, hogy maga veredje ki az igazságot. Mi persze készséggel adtuk és adjuk hozzá azt, amit mi adhatunk: a nyilvánosságot és a magunk reflektorát! Egyébként világosan áll előttünk, hogy a központi kommuniké-gyárnak tulajdonképpen mi fáj és miért szorta fejünkre sajtója kráterén keresztül a düh és elkeseredettség tüzes lágáját. Fáj neki a mi egyetlen, de leverhetetlen erőnk: a *tárgyias kritikánk*. Ime, hinc illae lacrimae! Hogy olykor gúnyolódunk is?! Igaz! De keserű gunnyal kemény igazságokat mondunk. Ők azonban csak a gunnyal szemben érzékenyek, az igazsággal szemben, úgy látszik, nem. Ezért panaszoznak olyan keservesen, hogy miért foglalkozunk mi ezekkel a dolgokkal „felekezeti és hitbuzgalmi lap” létünkre. Csak azt nem értjük: miért dühösek akkor azért, ha mi szemrehányjuk vezéreiknek, hogy hitbuzgalom helyett csak kortesbuzgalommal foglalkoznak, s hogy nem békét teremtenek, hanem viszályt szitnak a felekezeten belül és egyes hitközségek között?!

— No, és minek tulajdonítja, tanár úr, azt a koncentrikus helyes sajtótámadást, amely a Heller-ügy kapcsán nem is elsősorban Heller, hanem a Zsidó Élet ellen indult?

— Ahhoz, hogy ezt megértse, be kellene látnia a kulisszák mögé. A felekezeti sajtóban teljes az *egyértés*, nemcsak *sombaton*, de hétköznapiokon is abban a tekintetben, hogy forró, de lapjuk hasábjain kínosan titkolt ellenérzésekkel viseltetnek egyik túlprotekciónált társuk, „A papa kedvence” iránt. És éppen ezért nem adják le ez irányú kritikájukat a nyilvánosság előtt, hanem csak a kávéházi asztalnál, mert tudják, hogy ő „A Papa kedvence” és hogy baj lehet belőle, ha a kritikájuknak kifelé is hangot adnának. Nem egyszer panaszkodtak már e lap szerkesztőjének is, hogy ők — „bármennyire respektálják is szerkesztőnk emberi és újságírói kvalitásait” — kénytelenek támadni, ha rájuk parancsolják. És most rájuk parancsolták. Tudomásunk van róla, hogy a Heller-ügy megjelenése után sajtófogadás volt a

Sip-utcában, amelyen a Führer kiadta a harci jelszót: „Le kell tiporni Heller Bernátot és a Zsidó Életet!” És hát most ők tiporják mind a kettőt, sok igyekezettel és közben szakszerű előadásokat tartanak a felekezeti sajtó kötelességeiről. Hát rendben van, lelkük rajta, de mintha kissé túlságosan is belemelegedtek volna a tiporgatásba...

— No és kedves tanár úr — bocsássa meg, ha kissé indiszkrét vagyok — mi igaz abból, hogy a „Zsidó Élet” szerkesztője valaha az Egyenlőség kenyerét ette, ott vezették be a zsidó felekezet körébe, stb.?

— Hát az egytől egyig mind a mi galamblelkű „volt barátunk” igazsága... Mikor a nagy Szabolcsi Miksa meghalt, lapjának minden joga törvény szerint is örökösére szállott. Az örökösé lett a lap, egyszerűen beleülhetett volna. De hát ez így egyszerűen nem lett volna elég romantikus. Hiányzott a görögütz... Megkérte tehát az Egyenlőség régebbi munkatársait, „ajánlják fel” neki a lap szerkesztői tisztjét. Hát megtettük neki ezt a szívesseget. Ments Isten, hogy ebből érdemet kovácsoljunk, de hát véletlenül így történt és ha már benne vagyunk a mókában, valahogy úgy is mondhatnók, hogy tulajdonképpen mi vezettük be őt a zsidó felekezetbe és nem ő minket. Az is igaz, hogy a „Zsidó Élet” szerkesztője nyolc éven át volt az Egyenlőség szerkesztője, de a „kenyér”, az istenadta kenyér — amellyel most túlságosan leereszkedő hangon eldicsekszik — még ma is késik az éji homályban. Ami pedig annak a bizonyos könyvvállalkozásnak segítségét illeti nekünk úgy rémlik, hogy minden kötet megjelenése előtt valóságos közelharcot és kézitűsát kellett folytatni az elgáncsolási kísérletek ellen. És így vagyunk a szemforgató mérgekverés egyéb praeparátumaival is. Csak azt nem értjük, hogy mi közük ezeknek a *szubjektív nyelvészeknek* a Heller-ügyhöz és a „Zsidó Élet” elvi harcához?!

— Ezért hát a dühös fogcsattogtatás?!

— Igen fáj nekik a visszhang, amit lapunk kelt, hogy az alvasók, akiknek elfordulásával bennünket fenyeget, nincsenek vele egy véleményen. Fájdalmát megértjük, de mégis arra kell kérnünk, hogy kitalálásaival valamivel óvatosabb legyen, nehogy — mint már megtörtént — újból be kelljen ismernie előttünk, hogy „tévedett”, vagy — amint már ugyancsak megtörtént — épenléttel megint tanúk előtt bocsánatot kérjen tőlünk... Spectator

HIREK

NAPTÁRO

Dec. 24, kedd—Kiszlév 28. (Chanukka 4. napja), — dec. 25, szerda — Kiszlév 29. (chanukka 5. napja), — dec. 26., csütörtök — Kiszlév 30. (chanukka 6. napja ros-chodes 1.), — dec 27. péntek — Tévéz 1. (chanukka 7. napja, ros-chodes 2. n., szombat bejöv.: 4.00), — dec. 28., szombat — Tévéz 2. (hetiszakasz: Mikéc, háftóra: Vájáasz, 1. Kir. 7. f. 40—g0. v., chanukka 8. napja, szombat kimen: 4.45), — dec. 29. vasárnap — Tévéz 3., — dec. 30., hétfő — Tévéz 4., — dec 31., kedd — Tévéz 5., 1936. jan. 1., szerda — Tévéz 6., — jan. 2., csütörtök — Tévéz 7., — jan. 3., péntek — Tévéz 8. (szombat bejöv.: 4.05).

— **Hevesi Simon felgyógyult.** A „Zsidó Élet” olvasóközönsége nagy örömmel és lelki megkönnyebbüléssel veszi tudomásul, hogy dr. Hevesi Simon pesti vezető-főrabbi, aki hosszú hónapok óta betegeskedett, csütörtökön teljesen felgyógyulva hagyta el a Szeretetkórházat, amelynek kitűnő orvosi kara önfeláldozóan gondozta. A zsidóság minden árnyalatában és rétegében méltán tisztelt és népszerű főpap a chanukka-ünnepen már meg is kezdte papi funkcióit.

— **A pesti hitközség közgyűlése.** A Pesti Izr. Hitközség képviselőtestülete dec. 29-én, vasárnap d. e. 10 órakor és esetleg folytatólag d. u. 5 órakor tartja évi rendes közgyűlését. A napirendén szerepelnek: elnöki előterjesztések, az 1936. évi költségvetési javaslat és az ebből folyó határozati javaslatok, az adórögzítés, kaszusz-adópótlék, ifjúsági szervezés alapszabályok és a templomkörzeti szabályzat módosítása, községkerületi tagok és 25 új képviselőtestületi tag választása.

— **Az Aguda budapesti csoportjának megalakulása.** Dec. 15-én megalakult az Agudasz Jiszrólél budapesti csoportja. Az alakuló ülésen Klein Márkus, dr. Deutsch Adolf, Schlesinger Adolf és még többen fejtették az Agudához való csatlakozás jelentőségét.

— **Új templomgondnokok Budán.** A budai izr. hitközség dec. 5-én tartott ülésében az Öntőház-utcai főtemplomban Reismann Vincét és Szántó Bertalant, az újlaki-templomba Horovitz Rezsőt templomgondnokká választotta.

— **A Sász Chevra Fejér Lajos** kormányfőtanácsos, műépítéssz választotta elnökévé, aki eddig is áhítatos zsidó szívvel és áldozatos jótékonyssággal támogatta az egyesületet. Tiszteletére vascsorát rendeztek a napokban, amelyen az új elnök programot adott, Herschkovits rabbi és Kohlmann titkár előadást tartottak, majd Frankl Lajos, dr. Osztern Lipót, Steiner Mór, dr. Taub Ármin és Wertheimer Adolf beszéltek az egyesület vallási jelentőségéről.

— **Az új győri főrabbi beiktatása.** A felekezetek és hatóságok küldötteinek impozáns részvételével, fényes ünnepség keretében iktatták be a boldogemlékű dr. Schwarcz Mór tragikus elhunytaival megüresedett győri rabbiszékbe dr. Roth Emil volt egri főrabbit. Hölgyekből és férfiakból álló küldöttség ment dr. Haán József vezetésével a főrabbi elé és a templom előcsarnokába kísérték, ahol dr. Kallós Henrik korm. főtanácsos, hitk. elnök fogadta s a polgári és katonai díszruháktól ékes templomba vezette. Schmuck Adolf főkantór és kórus egyházi éneke, majd a himnusz hangjai után dr. Kálmán Ödön kőbányai főrabbi iktatta be új tisztjébe dr. Roth Emilt, aki alázatos lélekkel és lelkes meggyőződéssel tett hitet, hogy erős akarattal fogja teljesíteni, amire elhivatott. A templomi ünnepség után a hitközség tanácstermében üdvözölték az új főrabbit a felekezetek, hatóságok és testületek küldöttei. Ott volt a városi tisztikar élén a polgármester is, valamint a város két országgyűlési képviselője. Az üdvözlések után a hitközség díszközgyűlést tartott dr. Kallós Henrik elnöklésével. Délben a hitközség a menház nagytermében a vendégek tiszteletére ebédet adott, amelyen dr. Kallós Henrik elnök általános nagy tetszés közben megkapó szavakkal köszöntötte a hitközség egykori főpapiját, dr. Fischer Gyula pesti főrabbit, akit felejthetetlen emlékek fűznek a győri zsidósághoz és aki a hitközség mai vezetőségének is hit- és erkölcsi tanítója volt. Szántó Jenő, az Izr. Orsz. Iroda alelnöke dr. Kallós Henriket köszöntötte, mint aki a zsidóságnak országos viszonylatban is elsőrangú vezérérfia. Táviratilag fejezték ki üdvözlőüket dr. Bernsfein Béla, dr. Fischer Gyula, dr. Guttmann Mihály, dr. Hevesi Simon, dr. Löw Immanuel, Kramer Miksa, dr. Endre S. Henrik, dr. Bakonyi László, dr. Petró Kálmán képviselő, az összes dunántúli hitközségek és főrabbiak, a győri szentbenedekrendi főgimnázium és tanárikara nevében dr. Virágh Teofil igazgató, az összes helyi iskolák igazgatói, Angyal Béla kir. tanfelügyelő, az összes izr. községkerületek és azok elnökei. A méretei-

ben, melegségében szinte páratlan ünnepség rendezésének érdeme a győri hitközség vezetőségén kívül Erdély Ernő és dr. Szabó Miksa hitk. főtítkárt illeti.

— **Fábián Béla gyásza.** Súlyos csapás érte dr. Fábián Béla országgyűlési képviselőt. Édesatyja: Feuermann Lajos szőlőbirtokos életének 88-ik, legboldogabb házasságának 62-ik évében elhunyt Tályán. A fözsgyökeres régi magyar zsidó családok kiemelkedő tagjainak kijáró rokonszenv és őszinte megbecsülés övezte városában és megyeszerte nemcsak hitestvérei, hanem a másfelekezetűek részéről is. A társadalom legszelesebb rétegeiben őszinte részvét nyilvánul meg Fábián Béla, valamint testvérei különösen a fővárosban köztisztületnek örvendő dr. Fábián Ferenc és dr. Fábián Sándor ügyvédek iránt.

— **A Szeretetház nagyszívű mecénása.** Érdeklődünk a pesti Chevra emberbaráti intézményeinek főgondnokánál, a kitűnő Szoiffer Józsefnél, hogy ünneplik a Szeretetház lakói ezidén chanukka ünnepét? Az idén — mondotta — a súlyos gazdasági viszonyokra való tekintettel, sajnos, elmarad a szokásos vendéglátás, de — ezt csak titokban árulhatom el — Fürst György előljáró úr lepi meg intézményeink mintegy 218 gyámoltját egyenkint 3—3 csomag édeséggel. Szigorúan megtiltotta, hogy megmodiuk védenecinek; ki gondolt rájuk ekkora szeretettel. Megbocsásson a főgondnok úr, ha vétünk a díszkréció ellen, de Fürst György igazgató úrnak ez a nagyszerű, a régi nagy zsidó szívekre emlékeztető jótékonykodása kikívánkozik a nyilvánosságra. Nem azért, hogy megdícsérjük érte, hanem hogy okuljunk és tanuljunk tőle.

— **Az Országos Tomché Jesivosz Egyesület** december 1-én országos közgyűlést tartott Győrött. Spitzer Andor elnök köszöntötte megnyitó beszédében a megjelent rabbi- és világi tagokat. Snyders B. győri főrabbi, diszelnök klasszikus szavakkal fejtette az egyesület céljait és elismeréssel adózott a Tomché Jesivosz eddigi munkájának, Donáth Sámuel alelnök évi jelentésében megköszönte az támogatóinak jóindulatát. Az egyesület 15 év alatt több, mint 10,000 tanuló támogatott 300,000 pengőt jóval meghaladó összeggel. Fokozott munkára van szükség. Eckstein M. szegedi főrabbi a szlovenszkói Machziké Hájivosz üdvözlét hozta. A jelölő bizottság javaslatára közfelkiáltással választották meg a tisztikart: Snyders B. főrabbi, diszelnököt, Spitzer Arnold elnököt, Donáth Sámuel alelnököt, Steiner Salamon (Győ-

möre) péztárost, Müller Fülöp (Sopron) ellenőrt, Steiner Hermann (Gyömöre) gondnokot, a 30 tag képviselőtestület és a bizottságok tagjait. A határozati javaslatok letárgyalása után Spitzer Arnold elnök köszönő szavaival ért véget a magyar vallású zsidóság ezen egyik legfontosabb és legérdekesebb egyesületének közgyűlése.

— **Hannover György tragédiája.** Ijjan, élte legszebb virágában kidőlt az élok sorából egy nagyszerű művészi ígérlet: a 29 éves Hannover György, a zseniális hegedűművész. Emlékezzünk jól: pesti zsidó négyleti matinékon indult útnak, hogy néhány év alatt elérjen a csúcusra. Titkos kór támadt rá és végzett vele 3 nap alatt. Temetésén Ábrahámsohn Manó főként megrendítően szép gyász-éneke után a tudós és szárnyaló szavú dr. Schwarcz Benjámín rabbi költői szépségű beszédben ecsetelte a tümeményes isteni szikra tragikus kihűnytat.

— **Özv. Friedmann Vilmosné halála.** Dec. 16-án 86 éves korában elhunyt özv. Friedmann Vilmosné, a kőbányai izr. nőegylet elnöknője, aki három évtizeden keresztül angyali jószággal végezte a szeretet nagy munkáját. Általános részvét kíséri sírjába.

— **Doktorráavatás.** Dr. Riegler Lászlót, az ifjú nemzedék egyik legtehetségesebb tagját, a napokban avatták orvosdoktorrá a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen. Az avatás alkalmából a fővárosi zsidóság számos kitűnősége üdvözölte dr. Riegler Bernát ügyvédet és nejét szül. Rohrlisch Ernestint, akiknek megadatott az öröm, hogy immár harmadik fiúk viseli a doktori címet.

— **Mikéfé chanukkája.** Chanukka második napján, vasárnap délután tartotta a nagymúltú és méltó jelenű Mikéfé szabadulási ünnepéllal egybekapcsolt chanukkai matinéját. A tradicionális szertartás után dr. Patai József—Kelen Hugó „A szent lángok csodái” c. bibliai szim-bolikus zenés színjátékát adták elő, kitűnő tolmácsolásban. Ligeti József rendezésével.

— **Az IMIT** dec. 25-én, szerdán délután 6 órakor a Pesti Izr. Hitközség dísztermében felolvasó ülést tart alábbi tárgysorozattal: Hatvány Bertalan báró: Konfuciusztól Nehemiáig. Szemes Erzs: Versek. Fenyő László: Versek.

— **A Palesztina Bizottság** közli, hogy a Palesztina Hivatal irodája jelenleg VI. Andrássy út 67. I. em. alatt, a Cionista Szövetség helyiségében működik. Mindenem írásbeli, vagy személyes felvilágosítás kizárólag ezen iroda helyiségében adatik meg a hivatalos órák alatt, délelőtt 10-12 óra között. A Palesztina

Hivatal vezetője lakásán a Palesztina Hivattal kapcsolatos ügyekben senkit sem fogad és felvilágosítást nem nyújt.

— **Az „Emanuh” leánytanonc-kör** (VII., Bethlen Gábor-tér 2.) dec. 22-én, d. u. 5 órakor előkelő műsorú chanukka-ünnepélyt tartott.

— **A Szigetvári Izr. Nőegylet** fényes és impozáns keretek között tartotta meg szezonnyitó bál mulatságát. Az est mindenképen nagyszerű volt, melynek előéréseben elsősorban a Nőegylet agilis és lelkes elnöknője: dr. Újházi Hugóné tevékenykedett. Mellette, mint odaadó munkatársak Feldmár Béláné alelnök és Neumann Ferenc főrendező működtek és nagyszerű munkát produkáltak. A mulatságon résztvettek a keresztény társadalom előkelőségei is, akik elragadtatással nyilatkoztak a táncot megelőző rövid, újszerű keretek között játszódó műsorról. A műsor különböző nemzetek táncának egymásutánjából állt. A táncok kiállítására, kosztümjei frappánsan hatottak, úgyhogy mindegyik táncot meg kellett ismételni. A bevezető prófétát Eckstein György adta elő nagy hatással.

— **A Goldziher Ignác Theológiai Egyesület** dec. 21-én, szombat este 6 órakor a rabbiképző dísztermében gyertyagyújtás után magas színvonalú ünnepséget rendezett dr. Birnfeld Sámuel, Gózon Gyula, dr. Ágai Dénes, Rózsa Vera, Stroke Henrik, Löwy Adolf, valamint a Heisler—Salzmann—Deák—Gyors kvartet részvételével.

— **A VIII.—IX. ker. izr. Nőegylet ifjúsági leánycsoportja** november 28-án esütörtökön tartotta első előadását a Bristol-szállóban. Az estét Rösenberg Sándorné elnöknője nyitotta meg. Hangzottatta, hogy most már mentesítve éri magát attól a munkától, amelyet eddig az ifjúsági csoport szervezésében végzett és peccig azért, mert működési körét Rösner Miklós mérnöknek és dr. Krausz Edith elnöknek adta át. Biztos abban, hogy mindketten tökéletesen fogják munkájukat végezni és az ifjúsági csoportot minden ágazatában mindenki meglepésére a megfelelő színvonalra fogják fejleszteni. — Felkérte Rösner Miklós elnököt, hogy ismertesse, az ifjúsági csoport céljait és működési körét. — Rösner Miklós elnöki megnyitó beszédében összehasonlított a mai zsidó életét elődei életével és gondolkozásával és rámutatott arra, hogy a zsidó mindig nagy szerepet játszott a hitéletben és mindig kitartottak férjeik mellett a rossz sorsban is. Ezután Sas Irén ironó felolvasása következett, melyben főképen a leányokhoz szólt. — Az ő nevében beszélt arról, hogy ha a mai nő szívesen is dolgozik irodákban és férfiakkal egyenrangú munkát végez,

mint mondotta: a piacon szívesebben dolgozna az otthonában, a házában, ahol az őt megillető helye van. De a piacon, a munkás-életben is megállja a helyét és a körülményekhez is megfelelően tud igazodni.

— **Kultúrest Gyöngyösön.** Dec. 8-án szép kulturális estében volt része a Gyöngyös város zsidó társadalmának. A kulturbizottság meghívására dr. Vág Sándor a debreceni zsidó reálgimnázium igazgatója és dr. Kardos László tanár adott elő. A nagy kultúrházat teljesen megtöltő közönség előtt nyitotta meg dr. Jakab Jenő rabbi lendületes szavakkal az estét és melegen üdvözölte az illusztris vendégeket. A mély értelmű megnyitóbeszéd után dr. Vág Sándor igazgató „Zsidó nevelés, zsidó jövő” címmel hatalmas előadásában ismertette mindazokat az eszközöket, amelyek ezen fontos célt szolgálják, különösen kiemelve annak legfontosabb támaszát, a felekezeti iskolát, amelyek szerencsésen össze tudják olvasztani a hazaszeretetet a vallásossággal. E nagy horderejű beszéd elhangzásával dr. Kardos László, a jeles tudós és stílusza Kiss Józsefről alkotott gyönyörű képet, megmutatva, miképen egyesítette magában Kiss József a magyarságot a zsidósággal. Mindkét lebilincselő előadást tapsokkal fogadta a közönség. Az előadói estét Tomics György, dr. Vajda Ármín, dr. Kornstein Zoltán és Bihari Géza művészi vonós-negyessel a Kohn Lajos kántor-karnagy vezetése alatt álló énekhar dalaival, Braun György és Kohn József szavallatokkal szerepeltek nagy sikerrel. A jól megrendezett estét dr. Révi Pál lelkes köszönő szavai zárták be.

— **A Páva-utcai templomkörzet ifjúsági csoportja** dec. 11-én este, jól sikerült, névsz kultur-előadást tartott, melyen Berend Pál „A zsidóság, mint világnézet” címen adott elő, a hallgatóság, nagy érdeklődéssel mellett. A csoport tagjai közül szerepeltek, Strommer Alice és Spitzer Károly. A csoport részéről Rösner Miklós elnök, az előadás részéről, Kun Ármín köszöntötték az előadókat és jelenlévőket.

— **Szegények felruházása.** A Pesti Izr. Nőegylet az eddig hozzájuttatott ruházati cikkeket e hó elején kiosztotta a szegényei között. Mivel azonban igen sok arra nagyon rászoruló szegénynek nem jutott. Az egyesület ezúton újból és egész bensőséggel kéri a jószívű közönséget, hogy mindennemű ruha, fehérnemű és cipőfeleslegét bocsássa a neimes cél érdekében, mielőbb az egyesület rendelkezésére, hogy a még fázó, didergő szegényeket is el lehessen látni meleg ruhával. (VI., Dessewffy utca 41. Telefon: 131-65)

Chanukka

Irta: **Dr. Heller Bernát**

A chanukka hatalmasan hódítja a zsidó lelkeket. Más ünnepek iránt évtizedek óta alig változott akár a lanyhaság, akár a büzgalom. Két ünnepi szertartásban azonban a népszerűsége és hatása folyvást fokozódik: a szédereste és a chanukkamécs egyre általánosabban, egyre mélyebben hat. Méltán. Mindkét szertartás a szabadságot, a fölzsabadulást ünnepli. a széder a test fölzsabadulását a rabság robotja alól, a chanukka a léleknek fölzsabadulását a lelkiismeret ellen elkövetett erőszak alól.

Idézzük föl a történelemnek részben közismert emlékeit. A babyloni fogságból hazatért zsidóság két évszázadon át Kyrostól Dárius Kočomannusig (538—330) perzsa fennhatóság alatt él. Ebben a korban régi szomszédos ellenségek, amoniták, arabok, félarabok, samaritanusok zaklatják az új zsidó közösséget, hátráltatják a temp'omnak és a fővárosnak építését. De a perzsa kormány, ha itt-ott némi adakozással, elősegítette a Szentföldre való visszatérést, visszaadta a Babylonba hurcolt szent edényeket; ajándékokkal, papoknak levitáknak, temp'omjénekeseeknek, templomszolgáknak följárlott adóelengedéssel, főként pedig hatalmának oltalmával módot adott arra, hogy politikai önállóság nélkül is az új Izrael lelkiismeretének teljes szabadságában gyakorolja és fejlessze vallását. Amikor Nagy Sándor a perzsa birodalom romjain felépítette a maga világbirodalmát, a zsidóság annak csak hasznát láthatta, máskülönben képzelhetetlen volna, hogy az aggáda és Flavius Josephus még a legenda cícskörével is övezik Világbíró Sándor babérkoszorúja homlokát. Halála után Sándor birodalmának utóállamai közül Egyiptom és Syria versenyzett az Izrael fölötti uralomért.

Ekkor következik be a borzalmas fordulat. IV. Antiochus Epiphanes nem éri be azzal, hogy Izrael hűségesen teljesít alattvalói kötelességeit. Lelketlenül a lelkébe kap. Vakmerőn behatol a templomba, az arany oltárt az arany gertyatartót, az asztalt, a szent edényeket zsákmányul magával ragadja. Ezzel sem éri be: oltárokat, magaslatokat állít föl, azokon tisztátalan állatokat, sertéseket mutattat be; a tóratekerceket szétépeti, hogy akinél i'yet találnak, lakoljon életével; életével lakol az is, aki fiát Ábrahám szövetségbe fölavatja. A templomban föállítja amitől Dániel könyve elborzadt: „a megbotránkozató förtelmet”, valószínűleg pogány oltárt (nem való-

színű, amint szélteben vélik, hogy Zeus szobránál 167 kislév 25-én, pogány oltáron tisztátlan áldozatot mutattat be. Egyuttal elrendeli, hogy ezt a példát országszerte kövessék.

A feszültség végletes. Kirobban. Močimban Mathiás leteríti a magáról és zsidóságáról megfélemedkezett modini polgárt, ki Zeusnak áldoz. A val'ásszabadság harca kitör. Mathiás csakhamar meghal, miután öt fiát arra kötelezte hogy a fölzsabadítás művét folytassák,

miután meghagyta, hogy hadban Judát, tanácsban Simont kövessék. Juča is, Simon is teljesíti az atyai végrendeletet. Juda addig, míg Izrael története a csatamezőre terelődik, Simon az új önálló hasmoncus állam megalapításával foglalkozik. Juda diadalt diacálra halmoz. Legdicőbb az, melyben Nikánor fővezér is elesik. Nikánor napja. Adar 13, azóta örömmünppé lett. Antiochus most Bakchides fővezérét indítja Juča ellen. Sokszorosan nagyobb ellenfél láttára a zsidó harcosok visszavonulást ajánlanak. De Juda ellenzi: Ha közeledek a napunk, megha'unk hős'esen testvéreinkért, de becsületünkön foltot nem ejtünk (I. Mak. 9, 10). Megütkeznek. Juda elesik.

A harc előtt, a harc közben, a harc

A MAI IRODALOM REPREZENTATÍV ALKOTÁSAI

MAGYAR RAPSZÓDIA

EGYEDÜL VAGYUNK

ANTHONY ADVERSE

A HERRIES CSALÁD

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

Harsányi Zsolt új műve a Magyar Rapszódia, Liszt Ferenc életének nagyszabású, színes, páratlanul érdekes regénye. A tizenkilencedik század tele volt csodálatos, rejtélyes és romantikus életű művészekkel, tudósokkal, államférfiakkal, de romantika és rejtelmesség dolgában Liszt Ferenc élete tútesz mindenkién. Négy kötet. Ára 14 pengő. Egészvásznonkötésben, 22 pengő. Egészbörkötésben, bibliapapíron, egy kötetben 22 pengő. — Surányi Miklós Egyedül vagyunk című új regényében az író a „legnagyobb magyar” életét követi ijűkorától kezdve egészen addig, amikor Döbling komor kapuja becsukódik mögötte. Széchenyi minden alkotása, minden harca, kudarca és győzelme élénk táruul itt. Három kötet. Ára 15 pengő. Egészvásznonkötésben, három kötetben 21 pengő. Egészbörkötésben, bibliapapíron, egy kötetben 22 pengő. — Hervey Allen Anthony Adverse című gigantikus regényében újjáéled a romantika világa. A regény kimeríthetetlen bőségű figurákban, történetekben: klasszikus remekmű, amely mégis a modern élet lüktetését hordozza magában. Az Anthony Adverse az utolsó tíz esztendő legnagyobb külföldi regénysikere. A három kötet ára 12 pengő, egészvásznonkötésben 18 pengő. — Hugh Walpole A Herries-család című hatalmas tetralógiájában Anglia történelmi eseményeit foglalja össze 1730—1932-ig. De ugyanakkor az egyéni sorsok olyan bő sorát tárja elénk, hogy szinte kifogyhatatlan alkotókedvűnek látszik az író. A négy kötet ára 20 pengő. Egészvásznonkötésben 30 pengő.

után a Tóra érvényesült. Csata előtt Jucá kihirdeti: Aki házat épített s föl nem avatta; aki eljegyzett s el nem vehette, aki szőlőt plántált s első gyümölcsét még nem szüretelhetette, akinek csügged a szive, az forduljon vissza), az ne harcoljon. A szabadságharc icéjére esett egy semita év: a mezőket bevetetlen hagyták, kockázta, hogy éhínséget állanak. Eleinte szombaton még csak nem is védekeztek, — ellenálás nélkül engedték magukat öldösní. Ezt a végzetes szombattiszteletet a makkabeusok megszüntették. Djačal után az oltárt a Tóra parancsa szerint egész kőből építették. 164 kiszív 25-én pedig a visszahódított templomot Juda es népe megszentelték.

Mödföltől feltűnő, hogy a talmuč hágyomány mily keveset szól, mily keveset tud a chanukka okairól, hőseiről. A Misna nem foglalja törvénybe chanukka ünneplését, — holott pirimnak egész traktátust szentel. Sem a Misna, sem a Talmud nem ismeri a makkabeus nevet, — a családot minčig hasmoneusnak mondja. A szabadságharc hősei közül csak Mathatias említi — fiai közül egyet sem még Judát sem. A szír ellenségek sorából Antiochus és Nikánor nevével találkoznunk tannáknál és amoráknál. Tehát még az ellenségek közül is többet ismernek, mint Mathatias köréből.

Ezt a feltűnő mellőzést azzal magyarázzák, hogy a Hasmoneus-ház icével a caddukeusokhoz szított és így szembeke-
rült a farizeusokkal, kiknek körében Misna és Talmud keletkezett. Zokon vehették — úgy vélik — azt is, hogy a Hasmoneusok, kiket származásuk szerint csak a papság illetett meg, a főpapi koronával egyesítették a királyit is. Hozzáteszik, hogy a Juda, Simon-Jonathán nemzedékének későbbi utódai díctelen uralkukkal véres polgár- és testvérháborukkal efelédítették őseiknek érdemeit, ácsoségét. S tegyük még hozzá: A tannák és amorák inkább eltoplultak a hadiacsőség iránt, mely a makkabeusok emléktől elválaszthatatlan. Ezért halványult el ez az emlék.

Az ünnep voltárán okul azt a csodácskát hozták föl, hogy a megszentelt templomban csak egy napra való szentelt olajat találtak s hogy az nyolc napra bizonyult elegendőnek. A köztudatba ez a legenda vé ödött. Milyen szegény, milyen törpe a hatalmas történelmi valóság mellett! Mintha a 48-as szabadságharcot azzal magyaráznók, hogy Gábor Áron egy ágút öntött, másnap nyolcat talál a tejepén. A tannák és amorák, amint mondtuk, eltoplultak a harc dicőség iránt. Bennünket sem az lelést, hogy Mathatias és fiai a zsidóknak szavait felolozták az ellenség ezreit

kaszabolták. A jelentés az, mily célból vettek kockára annyi életet: azért küzdtek, azért vérezték, ami a legdicőség, a legszentebb, az eszméért, a szabadságért, a gondolatnak, meggyőzőcsésnek, a lelkiismeretnek szabadságáért.

Ha van kor melynek okulnia, bátorodnia kell a chanukka tanulságain, a miénknek sokszorosan kell. Szomszéd államokban csapatostul cühöngenek az Antiochusok. És a mi sorainkból is, a magyar zsidóságban is támadnak Antiochus-lelkű zsarnokok, akik a zsidóság szentélyébe a maguk képét báványúl állítják. Chanukkai mécses gyujtanak, szabadságról szavalnak s amellet zsarnokságot gyakorolnak, rabszolja hódolatot követnek. Chanukka t megisztulás, a felzabadulás ünnepe. Övjuk meg mécseseink tisztaságát, oltalmazzuk lelkünk szabadságát.

Jó és a rossz

Irta: dr. Hernád Henrik

*Büvös tika világsornak,
Hogy igazak megkínlódnak.
Bűnhődik a sok ártatlan,
Vakká lett a világatlan.
Anya szive majd megdermed,
Mikor a kisgyermek szenved,
Miért győz a kaján gonosz?
Csupa bajt és törést okoz
Sem a multiban, sem jelenben
Fel nem fogja az értelem,
Hogy adhatott módot rosszra
Az igazság örök ura.
De mert rosszból jó is fakad,
Létét hozta nagy akarattal,
A valóság eszmeútja
A világot végigfutja.
Örök mozgás a változás,
Jóságon is kereszttül ás.
Ahol épít szebbet, jobbat,
Jót és rosszat összefoghat.
Szüvedésnek multja, kinja
Élre mégis a jót hívja.
Eszmeuton jóvá válik
Az idegrost mind egy szálig.
Segít is a rossz ellen az,
Hogy a jóban nem nőhet gaz.
Hol a jajszót meg nem hallják,
Tanyát ver a világválság.
Ott a rosszra porig égett,
Ott nincs látszat látvány végett,
Való, hogy a rossznak módja
Mindig a jót igazolja,
Mégis szépül rossz is jóvá,
Ha így válik nagyobb okká.
Összefog a por, tűz, dér, jég
Hogy céljukat mind elérjék.
Jót feleml, rosszat rontja
A mely eszme felsőbb gondja.
Török, foszlik minden régi,
Mig valóját el nem éri.
A jó ekként sokszor esett,
De a léte ki nem vezett.
Igaz jóból rossz nem fakadt
De sok rossz a földön maradt.
Jóban rosszban más rejteylet van
Parányban, más nagyvilágban.
Kieg minden, tűz és kattan,
Csak a jó a mulhatatlan.*

Földig szálló eszméirban
Kifejlődő mivoltában.

Chanukka rendje

A keresztény időszámítás előtti 165. évben egy maroknyi csapat élén Mathatias főpappal és hőselkü fiaival megmentette az emberiség számára az Egyistenhitet és a vallásérkölcöt. A megfertőzött szentély felavatása alkalmával csak egy napra való olajat találtak a szent mécsesben. És csoda történt: az olaj nyolc napig égett, amíg elegendő szent olajat készíthettek. Ezért gyujtunk Kiszív hó 25-től kezdődően nyolc napon át máárv-ima előtt chanukka-mécses, napról-napra egy-egy lánggal többet, mintegy jelképezve: a zsidóság történelmi hivatása, hogy a világszámogat minél nagyobb és szélesebb körben terjessze. A chanukka mécses rendeltetése kizárólag emlékezés a nagy csodátevésre. Más célra nem használhatjuk, világszámogat minden egyéni haszon kizárásával, önzetlenül, önmagáért kell terjesztenünk.

A zsidó házban a menórah-t az utcára vivő ajtón belül, baloldalt helyezték el régebben, hogy a mezua a belépő jobboldalára kerüljön, baljára pecég a menórah. Ma általában az ablak alá tesszük a menórah-t amelybe annyi olajat öntünk, illetőleg akkora gyertyát gyujtunk, hogy legalább jó félóraig égjen. A gyertyagyujtás ideje csillagfeljvetelétől addig az icőpontig terjed, míg az utca elnéptelenedik és a járőkelők nyugovóra térnek. Ha a családtagok ébren vannak, a család fő adásmondással gyujthatja meg a mécses, illetőleg a gyertyát hajnalig; ha a család tagjai már nyugovóra tértek, gyertyagyujtáskor elmarad az adásmondás. Első este gyujtás előtt három álcást mondunk: löhadlik nér sel chanukó, seószo niszim és shechejonu-t, a többi napokon a shechejonu elmarad. Odahaza a gyászoló is mond shechejonu-t, de a templomban nem. Gyujtás előtt nem szabad enni. Mindenki köteles gyertyát gyujtani, még az özvegy is; távollévő férj helyett a feleség gyujt. A gyertyákat vagy a mécses a menórah-ba jobb felöl balra tartva helyezzük el. Gyujtásukat balról jobbra végezzük. Gyujtás közben a hánéroth hálolu-t mondjuk.

Az imarend ugyanaz, mint más hét-köznapon, csak a sömóné eszrében mód-
dim, valamint az étkezés imában álhákkól után álhániszim-et iktatjuk be, melyben hálát adunk a csodás megmenekülésért. Nem mondunk táchannu-t, élereh áppájim-ot a Tóra-olvasás után jöhi rócon-t, sem az ásré uvolócijjon kö-zött lévő lámnácéach-ot. A sömóné eszré után egész hálál, mert a csoda minden-nap megújult és így a gyertyák gyarapodása folytán a napok jelentőségükben

különböznek egymástól. -Gyászházban (ovél) nem mondunk hallél-t, mivel a fájalmában megtört lélek nem zengheti a hallél-zsoltár befejező szavait: „E napot Isten öröme és vigasságra rendelte”. Hallél után csak fél-kádós, mivel muszáf-ina nincsen. A Tórából minden nap a frigysátor felállítására alkalmasával a fedelmek által bemutatott álcázatokról szóló szakasz (M. IV. 7. 1—89.) egy-egy részét olvassuk, mivel a hagyomány szerint a frigysátor építését Kiszlév hó 25-én fejezték be. Chanukka roshodeskor a tö-

filló-ba beiktatjuk a jáále vőjovót. Utána Tóraelvasás. Sábboth chanuko napján egész hallél-t mondunk.

A szombat beköszöntése előtt előbb a chanukka-gyertyákat gyújtjuk meg, utána a szombatit. Bár vallásunk tiltja a szerencsejátékot, a csodás megmenekülésre való tekintettel, a gyermekek örömeinek fokozására megengedték a kockaalaku pörgettyűvel (trenlerli-dreherli) való játszást, melynek oldalapjaira négy betű van róva. A jelentésük: „nagy csoda történt ott”.

Tóra fényét jelentette, amely egyedül alkalmas arra, hogy az embert útján elkísérje és megmentse a leselkedő veszedelmektől. És így Izrael is csak a Tóra fénye mellett folytathatja útját és csak ebben az esetben, ha a hitet és a tradíciót testvéreink mondja, ismétlődhetik meg a chanuka csodája.

STERN LIPÓT rabbi.

Chanukka szent lángja

Írta: Lakos András

A Tóra és a világosság

Párizs, 1935. december.

A chanukka ünnep szent jelentőségéről már sokat és sokan írtak. Mindezek a magyarázatok természetesen oda kulminálnak, hogy a kis lángok a Tóra szent tanát jelképezik és a belőle kjszűrő nemes törvények világosságát szimbolizálják. És bármennyire agyoncséplettek is tűnik ezen okfejtés, szíves-örömet kell mincénkor visszatérnünk rája, annál inkább, mert a mai korban jóformán a sötétben tapogatózunk és ha nem igyekszünk világosságot keresni, igen könnyen végzetesen megbotozhatunk.

Lássuk csak, hogyan értendő a „mai kor” kifejezés? Vannak még — hála a Mindenhatónak — Izraelben hithű és ismert vezérférfiak, de tagadhatatlan, hogy hiányoznak a Makkabeusokhoz hasonló bátor és önfeláldozóan lelkes, igazi nagy emberek vagy a mult században élt óriási tudású törtekintélyek.

A Mózes V. könyvében foglalt szigorú megfédések — az u. n. tajchocho egyik tétele úgy szól, hogy majdan ha elfordulsz a tóráról, vőhojzso mömász baczohorájim kaáser jomatés hoivér böáféló — olyan tájékozatlanul fogs tapogatózni fényes nappal a déli órában, mint vak, aki a sötétben tapogatózik. Sokan tették már fel a kérdést, miért mondja a biblia, hogy, amjnt a vak a sötétben tapogatózik; nem mindegy-e vak számára, hogy a sötétben tapogatózik vagy világosságban? De természetesen nem mindegy, mert a világosságban eltévedt vaknak megvan az a lehetősége, hogy a látók helyes útra terelik, de a sötétben eltévedt vak látóval sem találkoznak, aki a helyes utat megmutathatja. Ezért mondta a Tóra, hogy ha a majd hit és a szent Tan követése terén dekadencia áll be és Izrael tömegei a sötétben fog-nak tapogatózni, akkor a sötétben eltévedt vakhoz fog hasonlítani, ha nem lesznek igazi vezetői. Ezért kell rámutatni chanuka ünnepén az igazi fény, a

Tóra és vallás jelentőségére, mert csak az ő belőlük áradó világosság mutathatja meg nekünk a helyes utat.

Böleseinik mélyértelmű tanításai közül haéd idézek egy elbeszélést, mely fenti gondolatmenetünket illusztrálja: Volt egyszer egy gonosz falusi szállodás, aki ocatévedt utasait, akik a szomszéd faluba igyekeztek, éjszakának idején felkeltette és azt a mesét tálalta eléjük, hogy neki most épp a szomszéd faluban van dolga, ha tehát vele jönnek, jöhetnek az ő kocsján és így megtakarítják az utiköltséget. Mikor azután az utassal a sötét országúton elért az erdő szélére, az ott elbújt rablók, akik öüntársai voltak, előugrottak és kifosztották a gyanútlan utasembert.

Egy napon Rabbi Méir szállt meg ebben a kocsmában, akivel a gonosz kocsmáros szintén úgy akart elhárni, mint számtalan elődjével. De a rabbi nem ment vele, mert — amjnt mondotta — be kell még várni a testvérét. És hol van testvéred? — kérdezte a gonosz ember. A templomban — felelte a rabbi. Közben reggel lett és a rabbi útnak indult, mire a kocsmáros megkérdezte, miért indúl útnak a testvére nélkül. Hiszen itt van már a testvérem — felelte a rabbi — a hajnali világosság, melyet Kivtovnak hívnak, mert a biblia azt mondja, hogy miután Isten a világosságot megremtette, úgy találta, hogy ki-tov, hogy ez jó. Így menekült meg a rabbi a rablók kezéből.

Kézenfekvő, hogy a világosság, melyre a rabbi hivatkozott és melynek tartózkodó helyeül a templomot jelölte meg, a

Csapjon föl magasra
Lelkem lángoszlopa
Rab sorsom éjjelén
Hirdetve kinjaim,
Ki vért és könnyeket
Hullattam miatta
Éjszakák tengerén!

Jövendő századok,
Megtisztult holnapok,
Ne átkozatok!
Dicső mult volt anyám
S az első látomás
Még szebb földön gyujtot
Égő lángoszlopot
Élém a pusztában!

Még mindég az vezet,
Ki égből szólt felém...
A gilut éjjelén
Intó lánggal égnek:
Dicsőség, vérség, végzet!
Fellobanó lánggal
Szemben egy világgal!

A chanukka mécsék
Életem tükröi.
Bennük visszanezék
Holt ösök szemébe,
Kiknek árnya kísér.
Tünt dicsőség mit ér?
S mit ér a nép, ha rab?

Hünyő gyertyák alatt
Fájdalmas az ünnep...
Véreik letüntek,
Babilonnál ülnek
Szenyben, mocsokban.

Én népem árvaí,
Világ páriái
Gyujtsatok gyertyákat!
Fényük csontig áthat
Minden sötétséget.

Apró lángoszlopok
Hirdessék a holnapot,
A Messiás holnapját!
Sűrű a sötétség:
Gyujtsatok gyertyákat,
O világitatok!

NEUWIRTH TESTVÉREK

Órás és ékszerészek

Budapest, VI. ker., Király ucca 28.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy válasz-
tékban

A chanukka riportja

Árvagyerekek öröme

Péntek este fellobbant az első chanukai gyertya szelid fénye, felhangzik a moazur, hirdelve a zsidó hősiesség, hazaszeretet, hithűség örökkévalóságát. Odaállnak a gyerekek a menóra elé és tátott szájjal hallgatják édesapjuk meséjét Juda Makkabi hőstetteiről és megint átérzik büszke önérzete: nemcsi levél ilyen ösök utódjának lenni. Elfogja szívüket az az érzés, melynek élesztgetésére, táplálására, kitermelésére ma olyan nagy szüksége van a zsidó gyerekeknek. Azután megkapják az ajándékot, melyet már napok óta boldog izgalommal várnak.

Igy ünnepelnek a gyerekek, akiket a szülői ház szerető melegsége vesz körül. De, hogy ünnepelnek azok, akiket korán és mostohán kidobott az otthon védőfalai közül a kérérlhetetlen sors. Hogy ünnepelnek az árvagyerekek? Az ajándékok ünnepe előtt az apró emberkének nagykomolyan levelet szoktak írni a Jóistenhez és elmondják benne kis szívük vágyát. Elmondják benne, milyen ajándékot szeretnének találni az ünnepre terített asztalon. Ki olvassa el az árvák leveleit, teljesülnek-e az ő kívánságaik is...?

És az árvafiúk levélkéje célhoz érkezett. Eljutott Fürst György bácsihoz, Horváth Ella nénihez, Leimdörfer nénihez, Salamon nénihez, Bedő nénihez, Halász nénihez és a többi nénihez és bácsihoz, akik szerető szívvel gondoskodtak róla, hogy a vágyak teljesüljenek. Most ott hever az ajándékok garmadája az árvaház egyik szigorúan elzárt szobájában. Hála a nagyszerű vezetők, elsősorban a hölgyek: dr. Horváth Lipótné, elnökhasszony és hűséges munkatársa: Salamon Oszkárné lelkes fázadozásának és az adományozók jó szívének az ideai chanukka igen gazdag ajándék-arást hozott az Árvaháznak. Többek között 80 Műjég-jegy — Horváth Lipótné ajándéka — 30 szveter, 40 koresolya, 126 pár harisnya, 30 aktatáska, könyvek, rádiók, társasjátékok, építőszekrények cserkész felszerelések, gőzgépek, autók, vonatok, fényképezőgépek tömege várja, hogy látukra kiüljön a boldogság ragyogó mosolya a gyermekarcokra.

Lehetőleg játékok és nem praktikus dolgokat adnak ajándékba a gyerekeknek. A ruházati felszerelést úgyis megkapják még ünnep előtt, örülnek annak is, de mégsem jelenti azt az ötmet számukra, mint a játékszer.

Vasárnap délután 4 órakor volt az ünnepély. Előbb istentisztelet, azután a színelőadás, az ajándékok kiosztása és ünnepi vacsora, melyen minden gyerek

chanuka-csomagot is kapott édességekkel telve.

A Leányárvaházban ugyanilyen lázas a készülődés. Itt pénteken volt az ünnepély, istentisztelet, színelőadás, ajándékkiosztás és uzsonna az obligát Chanukaltalccával ifjúserezzve. A lelkes vezetők: Vészi Józsefné, dr. Bernáth Dezsóné, dr. Kerekes Ödönné, Fái Gézané, ifj. Grosz Dezsóné, Singer Lajosné, dr. Dénes Lajos főigazgató és a többiek itt is tudják, hogy a gyerek elsősorban a játéknak örül és az ajándékozásnál ennél fogva a játék a főszerep.

— Az ünnep előtt — mondja dr. Bernáth Dezsóné a kislányok népszerű „Iréнке nénije” a tanítónők minden gyereket megkérdeztek, hogy milyen ajándékot vár. Persze babát, varrőkészletet, játékkonyhát, társasjátékok, könyvet kértek a legtöbben. És meglepően sokan — esernyőt! A kislányok ugyanis látják, amint a bejáró tanulók esős időben esernyővel jönnek az iskolába és a legfőbb vágyuk az, hogy ezekben a külsőségekben hasonlítsanak családi körben élő társnőikhez. És mi minden kívánságot a lehetőség szerint teljesítünk. Később az életben úgyis olyan sok mindenről le kell majd mondaniok, különösen a mostani időkben, amikor a végzett növendékek helyzete majdnem teljesen reménytelen. Hol lehet ma egy nőalkalmazottat elhelyezni. Hihetetlenül hangzik, de ma több gondjuk van a jó tanulókkal, mint a gyengébbekkel. A gyengébb ipari pályára mehet, ahol mégis vannak lehetőségek, de a jó tanuló, aki gimnáziumot, egyetemet végzett s akinek rendszerint nincs meg az ipari pályához szükséges közügyessége...!

Nagyot sóhaj Irénke néni. Azután elmond az Árvaház életéből egy vígasztalóan derűs epizódot:

— Az egyik kislány tanítási szünetben, játék közben kitért egy ablakot. Pont a tanítónő szemeláttára. Egy pillanatra szövegbe megállt a törött ablak előtt, azután odarohant a tanítónőhöz és zokogva kérdezte:

— Ugye Olga néni, most azt tetszik majd hinni, hogy én törtem be az ablakot? ...

Halász Sándor

— A szekszárdi Talmudtóra dec. 18-án nagylátogatottságú kultúrestet tartott. Fleischer Éva, dr. Fábrián Ármín „Testvér” c. szárnyaló költeményét szavalta lelkes hévvel. Dr. Rubinstein Mátyás főrabbinak a vallás rövid jellemzését adó

Jehova Szövetsége

Irta: E. Lázár Franciska

*Elült az éj a sátor odúin,
Tekints az égbe, vándor beduin!
Bagoly huhog, üvölt egy vén sakál,
Ölelkezik ma élet és halál.*

*Sötéten szunnyad, szélerül a pusztá,
S a végtelen nagy csillagűr oly tisztá ...*

*Hogy tündökölnék fent a csillagok!
Az Ismeretlen Távol jelt adott,
S amint a mennyből gyémántszikra hull,
Az ősi pásztor mélyen leborol.*

*Ki még napot és csillagképet tisztelt —
Most Őt imádjá, a teremtő Istent!*

*Ha látsz remegni csendes mecseket
A földi vágy, a messzeség felett,
Az éji szélnek álom-saruin
Repülj az égbe, vándor beduin ...*

*Evez az űrnek végtelen táván,
Keresd, imádd az Istent, Ábrahám!*

A templomot!..

Irta: Barát Eudre

*Skopus csucsán a kürt rivallt
s kiáltott Juda: "Kard, ki kard!..."
Csengett a pajzs, pengett az íj,
"előre szabadság a díj!..."
Félistenek harcoltak ott
kivini egy szebb holnapot,
szebb holnapot, szabad halát,
ért' haltak volna száz halált,
míg harsogta ezer torok:
"Védjük meg ó testvéreim
a Templomot, a Templomot!..."*

*Elmultak óta századok,
a vér szünetlen áradott
s ömlött a köny és sirt a jaj,
tépett a bánat, gond, a baj...
Nem szünt a hajszá ellenünk,
mindig támadt új ellenünk
szerte-szét a népek között,
ki támadott, ki üldözött,
ki tiporta a szent jögot!..
— Be sokszor kellett védeni
a Templomot, a Templomot...*

*A gyűlöletből nem elég.
A harc ma is dul egyre még...
"Zsidó!..." süvít a szó, konok
haraggal és a Templomot
megostromolják. dőngetik!..
De százszor is ledönthetik
s alai'a bárha vérezünk,
munkára lendül két kezünk
s a munkánk dicső, szent robot,
mert felépítjük, újra fel
a Templomot, a Templomot!..*

szavai után dr. Fábrián olvasta fel a zsidó önérzetről szóló elme-futtatását, mély és széleskörű tudással világítva meg a zsidó vallás elévülhetetlen értékét. Végül Erdős Zsazsa Kiss Arnold egyik nagyhatású költeményét szavalta el zajos hatást kelteve.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Sajtóhaditanács a Sip-uccában

A „Zsidó Élet” utolsó száma nagyon felzaklatta a Führer és vezérkara Siputcai táborozását. Nagy teleionálás indult s összehívták a sajtó haditanácsot. Mi történnék azzal a „vakmerő és féktelen” lappal, amely helyet mert adni Heller professzor nyílt levelének? A Führer parancsa úgy szólt, hogy koncentrikus támadást kell intézni Heller Bernát ellen és a „Zsidó Élet” ellen. Mindannyian kérészeknek nyilatkoztak erre, csak az egyik szerkesztő merete megkockáztatni a kérdést, mi igaz abból a vádból, amely a nyílt levélben foglaltatik, hogy a rabbiszeminárium egyik tanszékének betöltésére téves alapon történt meg az ajánlás, holott erről a tévedésről éppen az egyik legközelebből érdekeltnek tudnia kellett. A Führert bosszantotta a kíváncsiszkodás és az újságírói lelkiismeretnek is deplasszirozott megnyilvánulása. Mintha azt mondaná: lyesmire csak gyöngye emberke néz — legyintett egyet — és azt mondta, hogy ezzel pedig ne törődjék a szerkesztő úr, hanem végezze dolgát. És a szerkesztő úr elvégezte dolgát. Sajnáljuk, nagyon sajnáljuk szegényt.

Mi is van azzal a bűnlajstrommal?

Igen, kedves Szombat, olvassom legutolsó számában, hogy Lederer Sándor nevével kapcsolatban maga teregetni szeretne. Adta fékom-teremtette, teregetni bizony! Még pedig bűnlajstromot! Mert maga olyan! Különösen ha megharagszik. És értjük, hogy megharagudott, mert hát bizony elég különös is, hogy miránk dühösek és magát citálják fel a kancelláriába. Valahányszor — mindig! És ha maga haragszik, újjé, ha maga haragszik, nohát akkor már az élők nem is számítanak, akkor már csak halottat gyaláz, mert egy kis halottgyalázásért, ugye maga, kedves nem szalad a szomszédba, különösen akkor, ha úgy véli, hogy egy halott emlékének megsértését, nagyságának kisebbitését úgy takálják, mintha egy élő dicsérné. Nos, hát bűnlajstromot szeretne teregetni?! Egyszer már — talán még fog rá omlékezni — szeretett volna. De akkor nem Lederer Sándor „bűnlajstromáról” volt szó. Világosan és minden kétséget kizáróan emlékezünk. Csakhogy akkor még nagyon kényelemszerető volt és azt szeretete volna, aha teregetést maga helyett más végezte volna el. Már mint a bűnlajstrom tergetését. Azét a másét... Vagy talán

a bűnlajstrom olyan tarisznya, amelyet tetszés szerint lehet, hol az egyik, hol a másik nyakba akasztani?!

Maga unja már?

Igazán, maga unja már kedves, drága, aranyos Szombat? No lám, sohasem tudtuk, hogy amikor valaki unatkozik, akkor az igazságot is unja. A maga esete ezt bizonyítja. Azt mondja ugyanis — a tudósról példálózván, aki „ül és kutat” — hogy „ha a tudós elhagyja az ő tanulmányait és a piacra megy ágálni, ... vétkezik a közösség erkölcsi érdekei ellen.” Ezt persze Heller professzorra akarja értetni. De elfelejti, hogy nem ő, hanem a rabbiszemináriumnak egy más, illusztris tényezője volt az, aki jóval még Heller első kényszerült megszólalása előtt ágálni ment, ágálni Buda ellen, ágálni az unifikáció mellett. Azután ilyesfélét is mond hivatkozva a korszerű jelszavakra, hogy nyugodjék már bele Heller és engedje át a teret a fiataloknak. Milyen fiatal maga aranyos Szombat! No és az analógiája?! Azt szokták mondani, hogy minden hasonlat sántít. Hát hogy a magáé hogy sántít?! Tudni illik a Goldziher analógiája Tényleg Goldzihernek a 70-es években egyetemi katedrát ígérték és mást neveztek ki. De a zsidók tették ezt? Vagy talán akik Hellerrel megtették, amit tettek, azok nem zsidók?

Állatvilág a felekezeti sajtóban

Amióta egyik igen kedves laptársunk asszociációs kapcsolatba került a skorpióval, azóta nem tud az állatvilág bűvköréből szabadulni. Legutóbbi ellenünk írt cikkében is sárkányt, viperát emleget.

Nem akarjuk multságában mezavarni, habeat sibi! Ugyanott az állatvilágból vitt esztétikai motívumokként métegről, piszkolódásról ír, meg konkolyhintést és rosszindulatú beállításokat is emleget. Hát kérem, ezekről majd máskor és másutt beszélünk. De beszél ugyanitt aféle „ferditésekről” is. Mire is céloz? Talán csak nem arra, hogy valaki a légymányosi templom ellen tett lépések kérdését az iktatószám felé fordította el? Ki is tette ezt? Ha memóriája nem csal kedves Szombat, talán éppen maga! „Konkolyhintés”?! — Nem látja, hogy a „Legegyező” szelforgatása magát is merrefelé sodorja?! Azután: „piszkolódás”. Olvassa csak el saját lapja legutolsó (időbelileg értjük!) számának Heller elleni cikkét! Van ennél teljesebb példa rá? — Magáé a pálma, ő nemes Szombat!

Csiklandozd magad és nevetehetsz is hozzá

A választási bon mot-k közül való. A minap mesélték:

Megy egy rabbi méltóságtejes, csendes léptekkel a Rákóczi-úton. A Keleti felől a körút felé. Egyszerre csak megdobbant és mintha gyökeret vert volna a lába megáll. Egy sápadt arcú, üveges tek'nretű, hosszú ősz szakállú aggastyán jön feléje kitliben, tálsziban és aranysegélyű fehér selyem — haubiban. A rabbi arcát a felindulás pirja önti el! Láthatóan haragszik.

— Lömáán hasem, hogy lehet ilyet csinálni? Mit keres maga itt tálsziban, kitliben?

— Kérem tisztelettel feleli az aggastyán, én halott vagyok. De mert pénzem nincs, nekem csak hatodosztályú temetés dukál, kocsi nélkül... Ezért megyek gyalog a temetőbe.

Nyílttér*)

NYILATKOZAT.

A „Zsidó Élet” 37—38. számában kifejtett független antiagudista principiumaimmal kapcsolatban a „Szina” c. orth. ifjúsági értesítő legutóbbi száma személyemet valótlan beállítású, támadó közleménynek adott helyet.

A f. évi december hó 10-én az illetékes rákospalotai főtisztelendő főrabbi úr által összehívott Din-Tóra jegyzőkönyve értelmében nevezett értesítő felelős szerkesztője a közleménnyel nem azonosította magát s ezt elfogadtam elégtételül.

A közlemény írójának megnevezése után a cikk különben is kellő értékére szállítandó le és ehhez képest csupán felelőtlen gyermekesínynek minősíthető.

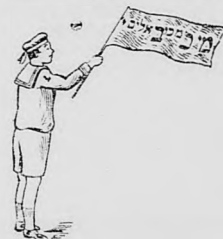
Budapestben, 1935. évi dec. hó 2. napján.

Welcz Miklós

*)E rovat alatt közöltékét nem vállal felelősséget a szerkesztő.

Megjelent Megilasz Matiszjohü Chanuka története

Héber-magyar szöveggel,
iskolai és magánhasználatra.

Kapható a héber könyvkereskedésekben. Megrendelhető Welcz M.-nél Bpest. Kertész-u. 27. (Erdélyben: Welcz I., Oradea, Bul. Regele Ferdinand 16, Szlovenszókban: Hoffmann I. rabbi Torna). — 75 év óta az első népies kiadás. Ára 30 fillér (ill. 10 lei, 1.50 Kc.), bélyegben is. Könyvkereskedőknek árendmény.

A varsói zsidónegyed nyomortanyáin . . .

Varsó, 1935. december hó.

Nalewski, Gencia, Franciskanska a varsói zsidónegyed főútcái, Valamikor az az élet lázas ütemű lüktetett ezeken az utcákon. A repülő kereskedők hongosan ajánlották árúikat, az újságárúsok üvöltve hirdették a legújabb szenzációkat és az üzletek ajtóin állandóan csilingelt a csengő ki- és betóduló vevők kezénymán.

Ma...?

A Finkelstejn testvérek cég 1898-tól 1932-ig állt fenn és virágzott. Ma üres kirakatiüvegek mögül szomorodik a nézőre a beporosodott tábla: „Kirársítás rendkívül mélyen leszállított áron.” Ugyanez a felirat díszleg a Bloch és Co cég kirakatiában, míg a Landat-cég helyiségében a Cook utazási iroda árulja a vasúti jegyet a chassidoknak Otowskba, a „csodarabbi” székhelyére. És így tovább a végtelenségig...

Kis és nagy bérházak tömege. Mindegyforma kopár, egyformán árad valamennyiből a nyomor savanyú szaga. Apró ablakok, megannyi fogházablak. A járdával, az udvar szintjével egymagasságban olyanok, mintha Varsó kriptáinak egy részét helyezték volna be a városba. Belépünk az egyik lakásba. Alacsony asztal előtt suszter-mester ütogeti a cipő rongyos talpát. A szobában két nyomorúságos vaságy, rozszant szekrény, rozsdamarta mosdó. A konyhában a tűzhely mellett fiatal asszony áll, előtte a földön két apró gyermek játszadozik. Az asszony halakat puol, apró keszveket. A legkisebbek kiugranak a kezéből és a földre pottyannak. A gyermekek utána kapnak és vidám kiabálással próbálják megkaparintani. Péntek este ré készülnek...

— Hogy élnek...?

— Köszönöm. Hála Istennek egészségesek vagyunk és ez a legfontosabb...!

Sétatér is van gettóban, Valamikor grófi palotához tartozott. Ma köhögős öreg férfiak és görnyedt anyókák ülnek a padokon és néhány maszasos gyermek próbálja éhesen, játszással tölteni az időt, míg az anya hazájön a gyárból, ahol dolgozik és megfőzi a burgonyát vacsorára, ha van miől. Fák elől elzárják a levegőt az egyre közelebb nyomuló házak falai a gyökerek már találnak táplálékot az aszfalt alatt, rachitikusán lógnak a fakó levelek az ágakon, melyek közül egyre több marad kopasz-barna tavasszal. A kert lassan haldoklik.

Temetések és esküvők. Elindul a tetési menet és végig halad a Nalewski házai között. A kereskedők pár percre

bezárják üzleteiket és a járda szélén a tömegbe vegyülve megadják az utolsó tiszteletet az ismeretlen halottnak. Azután belenyulnak a zsebükbe, megnézni, nem használta-e ki valamelyik zsoltolvaj a kedvező alkalmat és sietnek vissza a boltba.

Az esküvőt itt is három osztályba sorozzák. De csak a gazdag chassidok és szegény művészek tartják esküvőiket a Franciskanska dísztermében, melyek főleg ezt a célt szolgálják. A gazdag kereskedők és gyárosok gyermekei otthon esküsznek és a főtemplomban fogadják a pap áldását, akinek szakálla rövidre van nyírva, papi főveget visel és lengyelnyelvű esketési beszédet mindig azzal a kívánsággal fejezi be: „vajha egész életen át rózsák között vezetne az ifju pár útja.”

Nalewski, Gencia Franciskanska, Keresztalakban voltak végig Varsó zsidónegyedén, Nalewski a test, Gencia és Franciskanska a két kar. Erről száll az ég felé az örök imádság: Adosem echod...

Templomavatás

(Lajos András verse Elmondotta az aszodi hitk kultúrteremavató ünnepélyen Hollán Lilly előadóművésznő)

Ahol a szív Istenét imádjá,
Ahol a könny ösrégi betűkre hull,
Ahol a Hit léleknyitó varázsa
Tovább ég a szívben olthatatlanul,
Hol az ima lélekből tud fakadni:
De könnyű ott Templomot avatni!

Mi a templom? A Hit örök vára.
S mi az ima? A lélek könnyű szárnya.
Véle repül a lélek Istenéhez
S a zsidó szív, mely ezer sebből vérez,
S hol az érzés igazi, nem talmi:
De könnyű ott Templomot avatni!

Itt a malaszt magasztosult fényre.
Éz a templom gazdagé, szegényé,
Kópott a ruhája, avagy selyem kendő:
Isten előtt mindenki egyenlő!
S hol a lélek tiszta tud maradni:
De könnyű itt templomot avatni!

Legyen áldott aki építette!
Legyen áldott aki szépítette!
Legyen boldog apraja és nagyja!
Legyen büszke reá ifju papja!
S hallgassa meg imáját az Isten,
Annak aki imádkozik ilten!

— A Gyöngyösi Izr. Jótékony Nőegylet dec. 15-én tartott díszkögyűlésén lélekemelő módon ünnepelte meg dr. Schönfeld Mórné elnöknőjének 25 éves jubileumát. A díszkögyűlést a jubiláns elnöknő távollétében Péter Bertalané alelnöknő nyitotta meg, ki szívhez szóló szavakkal ismertette az elnöknő érdemeit

és az egyesület két vezető tagját kérte fel, hogy őt a gyűlésre meghívják. A díszkögyűlésre megérkező elnöknőt szünni nem akaró taps és éljenzés fogadta. Feigl L. H. főrabbi klasszikus felépítésű és mély gondolatokkal telt beszédében elsőnek üdvözölte a jubiláns megemlékezve 25 éves önzetlen buzgólkodásáról és magasztos munkásságáról. Beszédének végén teleplezte a jubiláns arcképét, melyet tisztelői erre az alkalomra festettek meg. Dr. Jakob Jenő rabbi a hitközség és az ehhez kapcsolódó kulturális és jótékonyági egyesületek nevében köszöntötte a jubiláns, akinek negyedszázados, fáradságos munkával eltele működését költői képekben gazdag és magas szárnyalású beszédben méltatta. Ezután az egylet titkára dr. Fényes Miklós hatalmas jelentésében ismertette a 25 év történetét, melynek legnagyobb eredménye, hogy a nőegylet e 25 év alatt összesen 105.025 pengőt pénzben, (3.189 szegényt segített meg) 1.370 pár cipőt, 772 drb. ruhát és télikabátot, 539 személy részére fehérműt és 1.706 q. fát osztott ki. E gyönyörű jelentés ismertetése után az énekkar művészielen elénekelt a „Hiszekegy” imát, mely után e feljethetetlenül szép díszkögyűlést az allnöknő brekesztette.

— Zászlós küldöttségek a jubiláris VAC-bálon. A Vívó és Atlétikai Club 1936-ban ünnepli fennállásának 30. évfordulóját és ezen alkalomból jan. 4-én a Vigadóban rendezendő jubiláris VAC-bálon a társadalmi és sportegyesületek zászlós küldöttségekkel képviseltetik magukat.

— Chanukka a Józsefvárosban. A Nagyváros-utcai körzeti templomban dec. 20-án este megkapó erejű beköszöntő-imával üdvözölte dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi az ünnepet. Másnap a muszai-istentisztelet keretében fejtegette a Chanukka jelentőségét híveinek igaz épülésére.

— A Zugló és Erzsébet királyné-üti nőegylet dec. 4-én jólsikerült uszonna-délutánt rendezett felruházási akciója javára. Az uszonnán megjelent előkelő vendégeket özv. Szendrő Emilné üdvözölte kedves, közvetlen melegséggel, valamint az gyes műsorszámokat is bekonferálta. Felléptek: Herczeg Margit, Esti László szavalat és Bolgár Ferenc hegedűszólamokkal. Háziasszonyok voltak: Eckstein Ignácné, dr. Gárdonyi Alirédné, Kovács Manóné és Vértes Gyuláné úrnők. Végül Rottenstein Mórné, a nőegylet elnöknője köszönte meg a vendégek áldozatkészségét.

Felolós szerkesztő és kiadó:
KECSKEMÉTI VILMOS